

CARBONARI

PIESSĂ IN III ACTE

C. D. ARICESCU

varia

sbunsi

INTRODUCEREA ŞI REPREZINTAREA DE SCENĂ SINTU OPTIT.

PARA VOEA APTURITUL

DONATIUNEA

DR. DIHU DE AJIANO

PREȚULU, 1 LEU 50 BANI

BUCURESCI

24, TYPOGRAPHIA NAȚIONALĂ, STRADA ACADEMIEI 24

1873

Inv. A. 32.550

CARBONARI

PIESSĂ IN III ACTE

DE

249992

C. D. ARICESCU

57398
REPRODUCEREA ȘI REPRESENTAREA PE SCENĂ SUNTŢ OPRITE,
FĂRĂ VOEA AUTORULUI.

DONAŢIUNEA
DR. DINU BRĂŢIANU

BUCURESCI

21, TYPOGRAPHIA NAŢIONALĂ, STRADA ACADEMIEI 24.

1 8 7 3

1997

1953

58532 VARIA
57398

D. Dum. Brătianu, lupă-
torii conștiințosii pentru cauza
noastră

C. D. Anicet

1956

RC 189 / 02

Ori câte exemplare nu voră avea semnătura autorului voră fi urmărite
conformă legii.

C. D. Anicet

B.C.U. Bucuresti

C57398

DEDICATA

Domnului Constantin Stăncescu,

ARTISTŪ ÎN PICTURĂ,

și

MEMBRU ALLŪ COMITETULŪ THEATRALŪ.

Amice,

Ai avutū buna-voiuță a examina acēstă operă în duoē rēnduri; prin observațiunele și consiliile D-tale, ea a pututū fi în stare a fi presintată pe scenă, ș'a obține unū succesū neașteptatū în séra de 17¹⁹ Decembrie 1872.

Pentru acestū cuvēntū, te rogū, priimesce dedicarea acesteī opere, ca uă ofrandă de recunoscință depusă pe altarulū amicitiei.

Amiculū D-tale devotată.

C. D. Aricescu.

PERSOANELE

- Principele de Canosa, ministrul poliției.
Contesa Eleonora Diamantini, mama lui Aniello.
Aniello, poet și publicist.
Michel, amic și intim.
Marietta, fidașata lui Aniello.
Margaretta, nutricea acestuia.
Antonelli, amicul lui Michel și al lui Aniello.
Salvatore Beppo, căpitan în forțereța Santa-Elma.
Un ofițer din această forțereță.
Sinosa, medicul lui Canosa.
Un alt medic.
Puebla, capul demagogilor.
Cichio, capul spionilor poliției și confidentul lui Canosa.
Gardiannul de la ospiciul de alienați.
Un comisar de poliție.
Angelo, temnicerul fortăreței.
Gendarmi, Carbonari, nebuni, etc.
Scena se petrece la Neapole, la 1821 (1).

---

(1) Vezi dicționarul de la Conversation, la cuvântul Carbonari — Vezi *Histoire des Sociétés secrètes*, par Pierre Zaccane, édition illustrée, pag. 159-250 — Vezi *Histoire universelle*, par Cesar Cantu, vol. XVIII, pag. 432-440.

TABLOURI

ACTULŪ I.

DIARISTULŪ. — TRIBUNULŪ POPORULŪ. — EPISTOLA LUŪ CANOSA. —
SUGRUMAREA LIBERTĂŢILOR. — SBIRŪ POLIŢIEI. — ARESTAREA. — OMULŪ
CU MASCĂ. — SPITALULŪ DE NEBUNŪ. — UNŪ MEDICŪ CONSCIINCIOȘŪ. —
VICTIMA PARTITELOR.

ACTULŪ II.

MAMA. — NOBILA REPUBLICANĂ. — AMICULŪ ȘI SOMNAMBULA. — ARESTULŪ
SUTTERANŪ. — SURPRIȘA. — TRIBUNULŪ ȘI TEMNICERULŪ. — LIBERATORII. —
ȘI MILITARŪ ȘI CETĂŢENŪ.

ACTULŪ III.

DESPOTUL ȘI SBIRUL. — DEMAGOGUL DEJUCATŪ DE DIPLOMATŪ. — MAMA
ȘI POLIŢAIUL. — SCRISÓREA PLASTOGRAFĂ. — TIRANIA DEJUCATĂ. — DINTE
PENTRU DINTE.

ACTULŪ I.

Scena represintă uă cameră simplă; uă bibliothecă în fundū; la drépta, unū patū de lemnū și câte-va scaune de paie; la stînga, unū scriitorū, pe care suntū diare, cărți, unū pistolū cu duoă focuri ș'unū portretū de feme.

SCENA I.

(La ridicarea cortinei, Aniello scrie înaintea unei lampe; după unū minut, ellū lassă pana și rédimă capul pe mâna dréptă.)

Aniello.—Grea sarcină, dérū nobilă și frumósă! A lumina poporulū despre adevératele sélle interesse, a desbata cestiunile vitale înainte d'a fi rezolvate de corpurile legiuitóre, ș'a denuncia abusurile impiegașilor prevaricatori, și uneltirile neamicilorū libertății ș'aī nașionalității: étă missiunea publicistului — Din nefericire, diaristica începe a deveni și ea uă industrie lucrativă: pe buze, patrie și libertate; în ânimă, interessulū și passiunile. Aniello nu va sacrifica interessele private pentru interessele generale. (Continuă a scrie).

SCENA II.

Aniello și Margareta.

(Margareta, viindū încetū pe la spate, depune uă sărutare pe fruntea luī Aniello.)

Aniello (tresărindū.) — A! D-ta esci, buna mea Margareta? Nu te-aī culcatū âncă? (continuă a scrie și a vorbi.)

Margaretta. — Abia amă închisă ochii, și am avută un visă urit.

Aniello. — Cređi în visuri?

Margaretta (ședendă lângă ellă). — Visurile sunt adesea uă prevestire a viitorului.

Aniello. — Eă nu cređu în visuri, mamă Margaretă.

Margaretta. — Visulă meă, Aniello, este uă prevestire.

Aniello. — Am sfișitū! (lăssandū pana). Eă bine! Ia spune'mi visulă D-le, mama Margaretă.

Margaretta. — Se făcea că te plimbă p'ună câmpū cu florī; fluturii sburaă împrejurulă tēū; ună pârū curgea limpede prin acea frumósă poiană; passērile cāntaū prin arborii ce te umbrēū; iar tu cullegeai florī, cāntai, eraī vesselū. D'ua-dată un Balaurū cu arripe năvălesce asupra ta; eă scotū ună șipătū..... Cândū éttă ună Angelū, luminosū ca sórele, se repede din cerū, c'ua sabie de flacări, și ommóră Balaurulū.

Aniello. — Poeticū visū! Și cine cređi să fie Balaurulū? Cine cređi să fie Angelulū?

Margaretta. — Balaurulū? Suntū aceia ce 'ți gādescū rēū. Angelulū? Este D-đeū (a parte) și Contessa!

Aniello (se scólă). — Și dupe D-đeū, esci D-ta, buna mea Margaretta; D-ta, care 'mi ții locū de mamă; D-ta, care ai sacrificatū mica D-téle avere ca s'emi lumineđi sufletulū cu lumina adevērului. D-téle suntū datorū recunoșcință și iubire de fiū; căci mama mea e mórtă! N'o cunoscū.

Margaretta. — La educația ta a contributū numai unchiul meă, care te-a adoptatū prin testamentulū sēū; cu averea lui 'ți-ai pututū termina invēțăturele la Paris. (a parte) Cândū ar sci ellū cui este datorū și viața și instrucțiunea!

Aniello. — De acea 'i păstređū, ca și D-téle, recunoșcință eternă.

Margaretta. — Și cu tóte acestea, tu nu mă iubesci!

Aniello. — Nu te iubescū eă, pe D-ta?!

Margaretta. — Nu! Căci de mai iubi, m'ai însoți în Elveția, légănulū nascerii tēlle. In Neapole 'ți-ai făcutū atâția neamici! Numai D-șeu te-a păđitū pēnē ađi de pumnalele assassinilorū.

Aniello. — Imi facū datoria, buna mea Margaretta, precum ș'au făcutū toți aceia carī au sacrificatū chiar viața pentru patrie și libertate.

Margaretta. — Dér a demasca pe furī, pe intriganți și pe trădători, este a 'ți face neamici puținți. In tóte noptile, figurī spăimēntátóre dau ocolū locuinței nóstre: suntū sbirī, Aniello, plătiți să te assassine. D-șeule! Mai bine sē morū, de câtū să vėdū..... (țși șterge uă lacrimă).

Aniello. — Te sperii de fantasme, buna mea Margaretta. Eū n'amū întēlnitū nici uă figură sinistră, nici in somnū nici aeven.

Margaretta. — Anima 'mī prevestesce uă mare nenorocire!

Aniello. — Linisteste-te, mamă Margaretă. D-șeu veghiađă assupra cellor ce urmėđă preceptele sėlle. (s'au de bătēndū in ferėstră).

Margaretta (se scólă speriată dupe scaunū). — Cine să fie oare?

(Bate a doua óră).

Aniello (ridicāndū perdėoa). — Este Marietta! Du-te de'i deschide curēndū, mamă Margaretă.

Margaretta. — Ce caută ea la noi la acéstă óră? (esse).

Ariello. — Ce fricosă femee! Dérū n'are óre drep-tate? Fi-va visulū ei uă prevestire? Ce veste 'mī aduce Marietta?

SCENA III.

Aniello, Marietta și Margaretta.

Aniello. — Ce plăcută veste 'mī aduce iubita mea Marietta? (o îmbrățișėđă).

Marietta. — De două zile nu te-am văzut, Aniello. (tacetă). Am să-ți comunică ceva important.

Aniello. — Mamă Margaretă, este târziu; nu-ți e somn?

Margaretta. — Eu mă retrag, copii mei; Amorul iubesc singurătatea.

Marietta și Aniello. — La revedere, mamă Margaretă! (o sărută).

Margaretta. — (sărutându p'amânduoi,) (a parte) Ce angelu de femee! Numai ea l'arū putea îndupleca să plece în Elveția. 'I voiū descoperi secretulū, cândū va eși d'aci (esse).

SCENA IV.

Marietta și Aniello.

Marietta (ședându lângă scriitorū). Aniello, trebuie să plecămū. Reacțiunea a triumfat.

Aniello. — Incă nu.

Marietta. — Amū cititū în jurnalele de ađi.

Aniello. — Jurnalele Reacțiunii? intellegū! Scopul lor e a demoralisa poporulū. Dérū să lăssămū asta. Cătū sunt de fericitū cândū te vedū! Tu mă faci să uitū tóte grijile, tóte sufferințele!

Marietta. — Grijī? Sufferințe? Tu dérū ai grijī și sufierințe pe carī eū nu le cunoscū? Vre-uă nenorocire te amenință? Vorbesce, spune'mī tot; te conjur pe amorul meū.

Aniello. — Carriera mea este spinóssă, Mariettă! Sunt sentinella care dă allarma; sunt soldatul din avangardă care înfruntă primele glónțe alle neamiculūi.

Marietta. — Explică-te; ce vrei să dicī?

Aniello. — Marietta, să nu ne facemū illusiuni. Constituția va fi nimicită; libertățile publice, sugrumate; tribunūi poporului, arestați, esilați, ucciși.

Marietta. — Este d'erü adevăratü că oștirea republicană este invinsă de oștirea austriacă?

Aniello. — Positivü, nu sciü; d'erü datoria mea de tribunü allü poporului îmî ordonă a schimba pana cu spada, spre a respinge din țerră pe neamiculü naționalității n'ostre. Patria înainte de tóte.

Marietta. — (Se scólă). Eï bine! patria înainte de tóte! Aï dreptate. D'erü te voiü insoçi în corpulü voluntarilor care vor merge a respinge pe neamicü dupë territoriulü patriei.

Aniello. — Tu, Marietta? Uă ființă așa de delicată!...

Marietta. — În acestü corpü debilü bate uă animă de Italiană; voiü sci së sufferü bărbătesce, lingă Aniello, și trudele și pericolele resbellului. Óre pentru prima dată uă Italiană luptă cu spada, pentru patrie și libertate, allăturï cu bărbatul său cu fidașatulü eï? Aniello, dulce e a lupta ș'a muri pentru libertate, allăturï cu acella ce iubescse cineva!

Aniello. — Ești demnă de amorulü meü și de stima mea Fie voia tea! Daca patria mă va chiema mâine ca s'o apărü cu spada, precum amü apărat'ó pênë ađi cu pana, voiü lupta allăturï cu Marietta mea; și de vomü muri, vomü fi immormêtați unulü lingă altulü; și sufletele n'ostre vorü fi fericite colo susü, dacă n'aü pututü fi aici josü!... D'erü së lăssămü aceste idei triste. Ședï, Marietta. (Ședü față în față). Cătü e de dulce, dupë uă đi de lupte politice, a repausa unü minutü sufletulü seü pe ânima femeii ce iubescï!

Marietta. — Cătü suntü de fericită!

Aniello. — Marietta, tu ești angelulü meü custode; tu ții loculü mamei, pe care n'amü cunoscut'ó.

Marietta. — (vêdëndü pe scriitorü portretulü Contessei). Unü portretü de femeie! (se uită în ochii lui Aniello). Aniello, a-cestü portretü? (se scólă).

Aniello. — Este allü Contessei Diamantini, patróna Margarettei.

Marietta. — Ce caută pe scriitorul tău?

Aniello. — L'amă găssitū aci, cândū m'amū intorsū a casă. (se scólă). Nicī nu ȳ-amū băgatū de sēmă.

Marietta. — Cătū e de frumósă! O cunoscī, negreșitū?

Aniello. — Nu, Marietta.

Marietta. — Aniello, nu mă înșeli?

Aniello. — Te asigurū pe onóre.

Marietta. — Aniello, suntū gelósă, fiindū că te iubescū; și te iubescū ca Jullietta pe Romeo; și nu suferū ca altă femeie să împartă cu mine amorulū tău. (aruncă portretulū pe scriitorū, și se gătesce să plece).

Aniello. — (oprind'o). Așa dérū nu mă cređi? Ei bine! te va assigura Margareta. (o strigă din ușă). Mamă Margareto! Mamă Margareto!

Margareta. — (d'afară). Viū îndată.

Aniello. — Speramū că voiți fi cređutū, cândū te amū assiguratū pe onóre. Indoiala ta imī face mare reū, Marietto.

Marietta. — Te iubescū, Aniello! te iubescū cum nu cređū să fi iubitū altă femeiă în lume.

SCENA V.

Aniello, Margareta și Marietta.

Margareta. — Ei bine, copii mei? Ce este?

Marietta. — (luândū portretulū Contessei după scriitorū). Allū cui este acestū portretū, mamă Margarettă?

Margareta. — (riđendū). Amū înțellesū! Este portretulū Contessei Diamantini, cu care amū copillăritū în cassa părinților ei; mi l'a datū ca suvenire.

Marietta. — Te cređū, mamă Margareta; darū ce caută pe scriitorulū lui Aniello?

Margareta. — Amū datū de ȳ-a pusū uă nouă cadră; mi l'a addusū astăđi, și l'a uitatū de scriitorulū

lui Aniello;  ta totu. Fii liniscita, scumpa mea copilla!
Aniello nu iubeste alta femeie de catu pe tine; te asiguru pe santa Madona.

Marietta. — (aparte). Se fie ore adevratu? (sta pe ganduri).

Aniello. — Te mai indoesci, geloso?

Marietta. — Daca te asi iubi mai puçinu! (privesce portretulu).

Aniello. — Gelose suntu femeile!

Margaretta. — (a parte). Trebuie se'i spunu adevrulu, s'o linistescu. (trage pe Marietta la ua parte si'i vorbeste la urechie). (incetu). Imi juri ca vei paði secretulu?

Marietta. — (incetu). Iþi juru pe Madona. (catre Aniello).  rtă-m , Aniello; te-amu ofensatu! M  erþi, nu este asa? (Ilu mangaie). Ce vrei tu? Suntu gelosa, fiindu ca te iubescu!

Aniello. — (a parte) Ce 'i va fi spusu ore Margaretta? (tare) Amu uitatu ofensa, Marietta; te iertu; si ca proba,  ta..... (o saruta).

(S'aude batendu in ferestra).

Margaretta. — Cine se mai fie ore?

Aniello. — (uitandu-se pe ferestra) E Michel! Du-te de deschide si lui, Mama Margaretto.

Margaretta. — Ce veste ne aduce ellu? (esse)

Marietta. — Michel la acesta ora? Trebuie se'i aduca vr'ua scire importanta.

Aniello. — Vomu yede.

SCENA VI.

Cei de susu, Michel si Margaretta.

Michel. — Salutare, amicii mei!

Marietta. — Ce veste, Signor Michel?

Michel. — Buna veste, amica mea. Sgomotele respandite adi de foile Reactiunii suntu false.

Marietta. — Adevratu?

Aniello. — Sciri oficiale?

Michel. — Ba nu, officiöse.

Aniello. — (a parte). Înțelegü.

Margaretta. — Să dea Dumnezeu!...

Marietta. — Explică-te, signiorü Michel.

Michel. — Acésta am aflat dela un amicü care este bine informatü; și amü venitü ca să îndemnü p'Aniello a face unü ultimü appellü la poporü, care appellü se appară în diarelle democratice, chiar mâine.

Aniello. — Nu e timpü de pierdutü. Adio, draga mea Marietta! Mă ierți, nu e așa? Patria înainte de tóte!

Michel. — Datoria înaintea totulu!

Marietta. — Nópte bună! (stränge mâna la tus trei).

Aniello. } — Nópte bună!
Michel. }

Marietta. — (Din ușă) Mâine te vedü, Aniello!

Aniello. — De sigurü, iubita mea:

(esse cu Margaretta).

SCENA VII.

Aniello și Michel.

Aniello. — Ce veste, Michel?

Michel. — Vestea nu este bună..... Oștirea italiană, de sub comanda Generalului Pepé, este învinsă la Abruzzi de către oștirea austriacă.

Aniello. — Dérü mai este ostirea de sub comanda Generalului Carascosa, formată din veterani albiți sub stéguri.

Michel. — Carascosa, amice, s'a îndreptatü cu veterani seï spre Roma, între Gaetta și Apenini, pe unde nu vine armata de invasiune; ast-fel că ostirea Generalului Pepé, compusă de recruți nedesciplinați și rëu echipați, a pututü fi ușorü învinsă de Austriaci. Planulü uptei a fostü grășitü. Totulü e perdutü! Ostirea lui

57398

Carascosa e demoralisată! Peste câte-va zile Regele sperjură va intra în Neapole în furgónele armatei de invasiune.¹⁾

Aniello. — Mare greşelă din partea patrioţilor a nu lupta cu forţe unite! Dérú totul nu este sfârşitú; lupta decisivă se va da la porţile Neapolei.

Michel. — Illusiuni de poetú! Poporul e demoralisatú; şi neamicii libertăţii, ajutaţi de Carbonarii mişei şi de Reacţionarii perfídi, au preparatú terémulú Restauraţiunii. Ceea ce mă îngrijasce iarăşi mult e că viaţa ta e în pericolú.

Aniello. — O sciú; dérú soldatulú nu trebuie să tremure din 'nainte glónţelorú.

Michel. — Derú citeşte, nenorocitulé! (îi presintă uă e-pistolă).

Aniello. — (aruncându ochii pe ea) Eú priimescú pe tótă ziua asemenea scrisorí anonime, în care mi se ameninţă viaţa...

Michel. — Dérú m'aú asiguratú ómení aí poliţiei că...

Aniello. — Spaime de copii.

Michel. — Cu tóte astea, Calderarii te pândescú să te ommóre. Chiar acum, viindú la tine, amú dăritú câte-va umbre dândú ocolú cassei télle; negreşitú, suntú sbirí plătiţi să te assassine.

Aniello. — 'I-amú vădútú şi eú după feréstră; dérú nu mă temú; amú şi eú amici invisibili, cari veghiađa necontenitú asupra mea. În nóptea trecută, trecémú prin piaţa di Monte-Oliveto; unú Calderaro ímí trimite unú stiletú care se opresce în braçulú stângú; d'ua dată duoí Carbonari esú ca din pământú, apucă pe assassinú de gátú, îi ínfígú stiletele în ánimă, şi disparú, trimíténdu-'mí acéstă salutare: «curagiú, Aniello!»²⁾ Fii demnú de numele ce porţi!»

¹⁾ Istoricu — Veđi Cantu, locul citatú.

²⁾ Aniello e dim'nutivulú lui Mazzaniello.

Michel. — Aşa d'eră cadavrulă găsită ađi-diminéța în piața di Monte-Olivetó, și despre care aú vorbitú foile publice?.....

Aniello. — Este allú unuđ assasinú, plătitú sê mă ommóre, și care a fostú uccisú de amiciđ nostrí. Dar étă ce e mai straniú! Ieri amú priimitú a treea epistolă de la persóna misteríósă, însoțită de doué billete de bancă, de câte 1000 franci fie-care. Eată-le (le arată lui Michel). Ea 'mi recomandă plecarea în Elveția, fiindú că persecuțiunile contra Carbonarilorú aú și începutú.

Michel. — Intr'adevărú, cauza Carbonarilorú este pierdută! Consiliulú vine din partea unei nințe care se intereseđă multú de tine.

Aniello. — Și care consiliu nu 'lú potú urma. D'erú sê lăsămú acésta. Care e rezultatulú însărcinării ce 'ți amú datú?

Michel. — M'amú adressatú cu articolulú têu măi înteu la điarulú *Il Movimento*, care a refusatú a'lú publica, sub pretestú că *appelulú têu la arme*, în care denunți pe Canosa și pe Puebla ca trădători, este inoportunú.

Aniello. — Înțelegú! Redactorulú acellei foi speră sê vie la Ministerú. Dar *Patria*?

Michel. — Redactorul acesteí foi, după ce'mí a promisú ieri că'lú va publica, astăđi 'mí-a răspunsú că l'a pierdută. Témă 'mí este că l'a datú lui Canosa, ca să'si attragă favórele sêlle.

Aniello. — De sigurú. D'erú redactorulú *Constituționalulú*?

Michel. — A refusatú și ellú, puindú înainte totú pretestulú redactorulú *Il Movimento*; în fine, măi tóte foile ce se pretindú democratice aú refusatú publicarea *appelulú têu la arme*: unele, sub pretestú că nu vorú ași face neamicú pe Canosa, care de ieri 'și-a reluatú postulú de ministru allú poliției; altele, sub pretestú că e de prisosú ađi orí ce încercare d'a rescula popo-

rulă, căci ostirea patriotică este învinsă. M'amă adresat în fine la două librării-editori, cari au refusat și ei, sub cuvânt că se temă de persecuțiunea lui Canosa.

Aniello. — Êtă patrioții cari facă paradă de patriotism. Ei bine ! Ilă voiă tipări eă acestă *appelă la arme*. Êtă bană (îi dă ună biletă de bancă). Trei miă de esemplare voră fi pêne mâine diminéță imprimat și împărțite. Trebue entusiasmătu poporul, ca să se scóle cu grămmada, și să sfărame, la porțile Neapolei, și oștirea de invasiune și pe despoții lui seculari.

Michel. — Êcă'ți facă voea, de și nu împărțășescă illusiunile telle. Dără ia citește'mă epistola lui Canosa către Regele: suntă curiosă a'î cunósce copriunderea.

Aniello. — Originalulă l'amă ascunsă așa de bine, în cătă toți sbirii Poliției nu'lă voră putea afla. Êtă coppia. (o scóte din cutia scriitorulă).

Michel. — (citesce). «Sire,

«Sunt fericitū ați anunța că, cu bană, cu promisiună, cu intimidări, măi allesă cu intriga, amă reușitū a desbina pe Demagogi, ș'a attrage mulți în parte-ne, ca și din cei flotantți ; prin concursulă lui Puebla, șefulă Demagogilor, amă attrasă în partea noastră pe cei măi influenți capi ai Carbonarilor, din pressă, din Adunare, din armata republicană.

«Partidulă poreclitū liberalū saă allū progressulă, din causa licenței pressei ș'a măsuriloră stravagante ce propune, și în pressă și în Cameră, s'a desconsideratū cu totul.

«Capitalurile, proprietatea, industria, comerțul, spariate de acesti nooi Iacobini, cari propunū chiarū ghilotina, dorescū cu sinceritate armata de invasiune, ca să scape familia, averea, viața lor.

«Armata de invasiune n'are de cătă a se arăta la frontieră ca se învingă armata republicană, demoralisată și coruptă.

«Putem cânta victoria chiar de acum, Sire; grăbesce de vino în fruntea armatei austriace, pe care o vom primi ca pe liberatoarea noastră. Hidra anarhică va fi zdrobită cu totul.

«Pe Demagogii colțai, pe cari nici aurul, nici amenințările nu'i au putut influența, am luat măsuri a' aresta; pe unii dintr'ênșii, cei incorrigibili și periculoși, 'i-am estersminat, cu ajutorul Calderarilor. Acum, ca totu-d'auna, Calderarii ne-au fost de mare ajutor; mulți din ei p'ortă încă și masca, și costumul, și limbajul de Carbonari; ei sunt cei mai buni copoi ai poliției, cari descopere vênatul cu înlesnire.

«În politică, ținta justifică mijlocul; în fine, Sire, tărîmul e preparat pentru Restaurațiune; toți cari posedă ceva facu urări sincere pentru întôrcerea vechei stări de lucruri.

«Grăbesce, Sire, a veni, și fără grijă; însă în fruntea armatei austriace, căci Carbonarismul este încă influente și cutețetor.

«Ve'i fi priimitu de Lazzaroni, mai cu sêmă, cu cununii de flori, ca odiniôră Cesarii Romei.»

Aniello. — Ei bine! cum ții se pare, Michel, acéstă epistolă?

Michel. — Infamă! Dêră cum 'ți-a încăputu în mână acestu documentu preciosu?

Aniello. — Priu amicii nostrii politici, cari ne servă cu devotamentu sinceru și neinteresat; avem de acestia chiar lângă Canosa. Bănuindu pe curierul ce ducea Regelu la Laibach acéstă epistolă, ei l'au prinsu afară din Neapole, l'au uccis, și 'mă au făcutu onórea a 'mă încredința mie acestu thesauru politicu, de care voiți sci se usesu la timpul oportunu.

Michel. — Acum înțelegu de ce Canosa, care trebuie negreșitu să possede articolul têu, datu fără îndoială de infamul redactoru allu *Patriei*, și în care articolu tu reproducî epistola în cestiune, acum înțelegu de ce

Canosa întrebuintează toate mijloacele ca să puie mâna pe originalul. Astă seară eram la theatru; Cichio confidențitul lui Canosa, îmi șoptește la urechie: «ești amicului lui Aniello; înduplecă-lu să-mi dea epistola Principelui Canosa, trimisă Regelui la Laibach, în schimb pentru libertatea lui, fiindu greu compromisă. Așteptă aci responsabilul într'ua oră.» Erau zece ore.

Aniello. — (consultându orologiul). Acum suntă 10 ½ ore.

Michel. — Așa dără?

Aniello. — Refusă. Acesta e un document foarte prețios pentru noi. Nu mă speriu de amenințările lor.

Michel. — Dără refusându, pu în joc capul tău, Aniello.

Aniello. — Soldatul fricosă merită să fie împușcat.

Michel. — Atunci trebuie să te stămuți în altă parte, chiar în noptea acăsta; aci nu ești în siguranță.

Aniello. — Cuteza-vor să mă assassine chiar în casa mea? Șapoi, Michel, omul nu pôte evita destinul său.

Michel. — Dără omul trebuie să depărtese pericolul, cândă illă cunoște.

Aniello. — Cine intră în Revoluție se logodește cu Mórtea.

Michel. — Atunci mă strămută eu la tine, ca să împartă sórta ta. Pentru oră ce eventualitate, trebuie se știu locul unde ai ascunsă epistola lui Canosa.

Aniello. — Ai cuvânt. In tine amă totă încrederea. (îi șoptește la urechie).

Michel. — Bine! Mă ducă dăr să însciințesă nevasta că în noptea acăsta dormă la tine. Intr'ua jumătate de oră suntă înapoi.

Aniello. — Fie! pentru că o voesci tu; dără nu e nevoie.

Michel. — La revedere! (aparte). Ce omă straordinar! Trebuia să se nască peste un secul! (ese).

SCENA VIII.

Aniello. (singur). Cine va fi óre misterioasa persoană care se interesază atât de multu de viața mea? In fie-care di priimescú câte uă epistolă care 'mă recomandă prudința și pađa; ađi amú maı priimitú uă epistolă, in care 'mı arată mijloculú cum se mă apărú de pumnalele assassinilorú. Ce 'ți e scrisú de susú in frunte 'ți e pusú. (se primblă pe ginduri),

SCENA IX.

Unú Comissarú și patru gendarmi, cari se oprescú la ușa.

Comissarul — Signiorú Aniello, in numele legii esci arestatú.

Aniello. — Arestatú, eú?

Comissarul. — Omulú legii te arestésă in numele legii.

Aniello. — Mandatulú de arestare?...

Comissarul. — (li întinde uă chârtie). Étá'lú.

Aniello. — (citește). «Arestatú ca complice intr'uă conspirațiune contra vieței Regelui.»

Comissarul. — Signiorú Aniello, grăbesce-te.

Aniello. Domnule Comissarú, nu suntú capabilú a conspira intr'ascunsú, ca Anarhiștiı și ca Despoții. Amú conspiratú și conspirú pe față, prin pressă și in adunări publice, in favórea libertăților publice, denunșandú țerreı machinațiunile trădătorilorú. A! înțelegú cine este accusatorulú meú; dérú illú voiú confunda inaintea justiției, dândú pe față probele trădării salle.

Comissarul. — Sė mergemú, signiore; tóte acestea le veı spune Domnului procurorú allú Regelui.

Aniello. — Unú minutú, D-le Comissarú. (strigă din ușa). Mamă Margaretto! Mamă Margaretto!

Margaretta. — (d'afară). Viú îndată! (intră repede, și remáne estasiată). Ce însemnésă acésta?

Aniello. — Curagiū, mamă Margaretto! Suntū arestatū, în numele legii; îngrijaște de cassă; și adresedă-te la amiculū meū, pentru ori ce trebuință.

Margaretta. — Arestatū! Și care'i e vina, Domnule Comissarū? A! visulū meū! (plânge).

Aniello. — (aparte). Ași putea să ommorū duoī dintr'a-cești sbirī; déră nu voiū să justificū crima lorū închipuită.

Margaretta. — Și unde 'lū duceți, Domnule Comissarū?

Comissarul. — La arestatulū preventivū.

Aniello. — (îmbrățișând'o). Adio, mamă Margaretto! Fii cu curagiū! Dumnedeū protege pe cei innocenți. (Margaretta și Aniello staū îmbrățișaji unū minutū, în care timpū Aniello 'i șoptesce la urechie).

Margaretta. — (încetū). Amū înțellesū. Voiū urma întocmai.

Comissarul. — Aide, signorū Aniello. Mă grăbescū...

Aniello. — Să mergemū! (plcă înainte, urmatū de Comissarū și de gendarmī).

Margaretta. — D-șeule! Cine ar fi cređutū? Ș'apoy să nu cređi în vise! Mă ducū să aflu închisórea lui. (esse, închidēndū ușa, și lăssandū lampa apprinsă)

SCENA X.

Cichio (singurū).

Cichio. — (intră încetū, deschidēndū ușa) Rolulū este bine jucatū. Amū asteptatū la ușa plecarea lorū. Étä-mē singurū în camera lui Aniello. Amū deschisū ușa cu acēstă *iarbă a férrelorū*. (arată uă grămadă de chei, pe care le sună) Sē căutāmū originalulū epistolei de care se interesedă Canosa atātū de multū. Ellū a promisū unū bunū darū lui Cichio d'o va găsi. (trage cutia mesci, și scóte mai multe hărtii pe care le citește) Coppia epistolei lui Canosa .. Dērū originalulū? (scóte altă hărtie) Poesii.— Secături! (le pune pe

masă, și scóte altă hărtiă) **Appelu la arme!** (o pune în posunară) **Asta e bună.** (scóte alta) **Politica lui Machiavel!** O cunós-cemű, fiindű c'ó practicămű. (o pune pe masă, și ia altă hărtie) **Maratű, amiculű poporului.**—**Asta e bună.** (o pune în posu-narű; ia mai multe chărtii, pe care 'și aruncă ochi) **Epistole ano-nime, fără nici o importanță.** (de pune pe masă) **La Dracu!** Nu găsescű ce 'mı trebuie. Sě vede că are vre uă as-cunđătóre. (se uită în tóte părțile) **A! iată bibliotheca!** Sě căutămű ș'acolo. (caută în bibliothecă, aruncândű cărțile pe josű) **Nimicű!** (s'aude pași afară) **Vine cine-va.** (stinge lampa, și se as-cunde după ușă).

SCENA XI.

Margaretta. — (din pragulű ușei) **Camera deschisă! Lampa stinsă! Cine a intratű aici?** (cândű intră Margaretta în Cameră, Cichio esse) — (Margaretta aprinde lampa.) **Ce vedű?** Cutia scrii-torului deschisă! Cărțile aruncate pe josű! Hărtiile în neregulă! A intratű cine-va aici. **Negreșitű, unű spionű ..** Cu ce scopű? Să ia hărtiile lui Aniello .. **Dumneđeule!** Ce va fi fostű în acelle hărtii? Și Michel care nu mai vine? **Décă ar fi fostű ellű aici, n'ar fi pututű lua pe Aniello! Děrű ce ar fi pututű face duoi contra șepte?** Aniello! Copilulű meű! (se pune pe scaunű si plănge). — (S'aude pași afară) **Vine cine-va. Negreșitű, e Michel.** (se scólă și merge la ușă, unde se întâlnește cu Michel.)

SCENA XII.

Margaretta și Michel.

Margaretta. — (desperată) **Michel, Aniello e arestatű!**
(plănge)

Michel. — **Arestatű?!!**

Margaretta. — **Arestatű!** (iși frânge mânele și plinge)

Michel. — **Arestatű de cine?**

Margaretta. — **D'unű comissarű allű poliției.**

Michel. — Din partea cui?

Margaretta. — Din partea procurorului Regelui.

Michel. — Explică-te, te rog.

Margaretta. — Mă furasse somnul; nu știu cându ai plecatu D-ta; ușa porții rămăsese deschisă; unu comissarū cu patru gendarmī intră în cameră și arestēsă p'Aniello, ca conspiratorū contra vieții Regelui.

Michel. — Aniello conspiratorū?!...!

Margaretta. — M'amū luatū după trăsura ca să aflu unde'lū ducū; era uă trăsura închisă; duoī géndarmī pe capră, și patru căllări. Comissarulū se urcă în trăsura cu Aniello; trăsura plécă în galopulū cailorū. Alergū după trăsura; mă ținémū de dēnsa: durerea 'mī didea arripe; cândū unū gendarmū mă vede, se pune în dreptulū meū, și mă ține în locū. Trăsura dispere. Fuiū silită a mă întórce înapoi. Intru în casă; gässescū camera deschisă, lampa stinsă, cutia scriitorului deschisă, cărțile aruncate pe josū, hărțile luate.....

Michel. — Și cine a pututū intra aci în lipsa D-tale?

Margaretta. — N'amū găsitū pe nimenī.

Michel. — (pe gânduri) Înțelegū! E uă răpire, sub masca arestării! Eraū Calderari, acei pretinși agenți ai legiī. Numaī Canosa e capabilū d'asemenea crimă... Vendettă de polițaiū de Neapole!... Ei bine! Dinte pentru dinte.

Margaretta. — (frângēndu'si mâinele) Aniello! Copilulū meū! Marietta, Contesa, ce vorū face elle auđind d'acēstă răpire?

Michel. — Sē plecămū. Nu este timpū de pierdutū.

Margaretta. — Unde?

Michel. — La unū amicū allū meū, pēnē mâine; a-casă la mine nu suntemū în siguranță. Chiar în astă noapte voiū da de scire Carbonarilorū. A! Canosa! A! șefū de assassini! Iți voiū răpi prada din ghiară. Și d'a-cum, luptă de mórte între Carbonari și Calderari!

(essū, închidēndū ușa pe din afară).

(SCHIMBARE DE SCENĂ)

Scena reprezintă o grădină frumoasă într'unu ospiciu de alienați; câte-va scaune și bănci de paie. — Câți va smintiți să preumblă prin grădină, erau vre-ua doi idioși ședî nemîșcați pe bănci.

SCENA XIII.

Aniello și Antonelli.

Aniello. — (cu o mască în mână). Creși tu, Antonelli, că va fi ajunsu biletulă meū la adresa lui?

Antonelli. — Nu mă îndoescū. Amū trimisū multe bilete prin mijloculū acesta la persōna care se interesésă de mine, și la tōte amū priimitū respunsū; căci fie care biletū e plătitū cu câte 5 franci.

Aniello. — Așa dēră Michel va fi însciințatū; și peste câte-va ore, amicii mei vorū veni să ne scōță din acestū mormēntū!

Antonelli. — De voiū eși d'aici, prima mea datorie va fi a cere comptū fratelui meū desnaturatū, care m'a declaratū de nebunū ca să pōtă moșteni partea mea din averea părintésă.

Aniello. — Eșci tu aici singura victimă a nedreptății omenesci?

Antonelli. — Mai este unulū, victimă a adulterului soției sēlle... Ascultă, ca se te încredințesi pēne unde merge infamia în statele despotice.

Întellésă cu amantulū ei, unū Marchisū ruinatū și desfrinatū, acea femeie depravată a constatatū, printr'ua comissie de medici plătiți, că bărbatulū sēu este nebunū. Pretestulū era că într'ua nōpte, împinsū de gelosia, bărbatulū arū fi atentatū asupra vieței soției sēlle; martori plătiți aū atestatū acellū atentatū închipuitū; și de unū anū, ellū geme în spitalulū de nebuni!

Aniello. — Justiție divină, cum poți suferi asemenea crime, nepedepsite?

Antonelli.—Depărtéază-te, că vine gardianul. Nu vorbi cu mine față cu dânsul. (Aniello pune masca la ochi, și Antonelli s'aședă p'ună scaună).

SCENA XIV.

Gardianu, Marietta, Margareta și cei de sus.

Margareta. — (cu un coș în mână, în care sunt flori, portocale și patiserii). Care este signior Antonelli, D-le gardian?

Gardianu. — Acella care șede colo, pe scaun. (arată pe Antonelli).

Aniello. — (aparte). Margareta! Marietta aci!

Marietta. — (aparte). Bietul Aniello! Așa aproape de ellă, și a nu' putea vorbi!

Margareta. — (aparte). Copillul meu! Așa aproape de ellă, și a nu'l putea îmbrățișa! (șterge uă lacrimă). (cătrec Antonelli). Ce mai faci, signior Antonelli? (incet). Fă-te că mă cunosc.

Antonelli. — Sunt bine! (aparte). Să fie ore doica și amanta lui Aniello?

Margareta. — (cătrec Antonelli). 'Ți-am addus portocale și flori. (îi dă uă portocală și ună buchetă de flori).

Antonelli. — Mulțumim

Aniello. — (aparte). Mie imi voru vorbi ore?

Marietta. — (cătrec Gardianu). Cine este, mă rog, cella care pörtă mască la ochi?

Gardianu. — Un smintit! Se crede omul cu masca de fer.

Aniello. — (aparte). Miserabilul!

Margareta. — Putem să vorbim, D-le gardian?

Gardianu. Nu vrea să vorbescă; déră încercați.

Marietta. — (către Aniello). Ce faci D-ta aci?

Aniello. — (aparte). Ce tortură! A nu putea îmbrățișa pe mama mea! pe fidanțata mea!

Marietta. — (aparte). Câtă trebuie să sufere scumpulă meu Aniello! (către Gardianu). D-le gardiană, putem da ș'acestui infortunată uă portocală ș'ună buchetă de flori?

Gardianu. — Puteți

Marietta. — Ține, signiore. (îi dă uă portocală ș'ună buchetă de flori) — (încet). Peste pușină vei fi liberă.

Aniello. — (aparte). Scumpe flori! Culse de mână a-cellia pe care iubescă! Dără ce vedă? Ună billetă în acestă buchetă? .. (îl ascunde în sînă)

Marietta. — (aparte). Ne-amă ajunsă scopulă. (către Margareta). Mamă, împarte la acești nenorociți ceea ce 'ți-a mă rămasă în coșă; și se plecămă.

(Margareta împarte la idioții și la smintiți după scenă portocale și patiserii, dândă și gardianului uă portocală).

Marietta. — (dândă gardianului câte-va monette de argint). Fie-ți milă, D-le gardiană, d'acești infortunați.

Gardianu. — Îi iubescă, signiora, ca pe copii mei.

Aniello. — (aparte). Cândă ară sci ea cum ne maltrată acestă brutală! (le petrece cu ochii).

Marietta. — (din fundul scenei, cu ochii la Aniello) Adio, Antonelli! Nu pierde speranța! (esă, urmate de gardiană).

SCENĂ XV.

Antonelli și Aniello.

Aniello. — (scofându biletu'ă din sînă și luându masca de la ochi). Ună billetă, Antonelli! Ascultă. (Citesce). «Peste uă oră esci liberă! Michel cu Carbonarii voră veni se te liberese. Te așteptă la mine, unde îți prepară uă surprisă plăcută. — Marietta ta.»

Antonelli. — Depărtésă-te; vine gardianulū. (Antonelli se aședă pe bancă).

SCENA XVI.

Ceī de susū și **Gardianulū.**

Gardianu. — (cu uă voce de Stentorū, către Aniello). Pune măsca la ochī, nebunule; că'ți applicū bastonada.

Aniello. — Dérū pentru ce numai eū cu mască?

Gardianu — Astū-felū e ordinulū; aide, pune masca.

Aniello. — Negreșitū, ca sē nu mē cunōscă ceī ce vinū să mē visitese; dérū de voiū vedea vre-uă figură cunoscută . . . .

Gardianul. — (amerințēndu-lū) De te veī ispiti să vorbescī, scū să scoī masca, veī fi legatū cobzā, și strămutatū intr'ua sutterană..... AI ințellesū?

Aniello. — (pune masca la ochī) Mē suppuīū forței brutale.

Antonelli. -- (a parte) Nenorocitulū! (gardianul esse)

Aniello. — Intr'ua sutterană! Așū muri în câte-va țille! Lumina și căldura sórelui, mișcarea, aerulū curatū, profumulū florilorū, frumusețea Naturei: éttā condițiunī indispensabile pentru corpulū și sufletulū meū, în trista pozițiune în care mē aflu. Cellū puçinū acum mē bucurū de tóte acestea. Dulce libertate! nici uă dată n'amū prețuitū facerile tēlle de bine ca acum! (s'aședă p'unū scaunū, și se pune pe gândurī.)

SCENA XVII.

Cichio și ceī de susū.

Cichio. — (Cichio, însoçitū de gardianulū, vorbește încetū cu acesta în fundulū scenei; apoi s'appropie de Aniello și'lū batte pe umeri) Signore...

Aniello. — (uitēndu-se la Cichio) (aparte) Iar sbirulū lui Canosa!

Cichio. — Iti adducă uă veste bună, signor Aniello.

Aniello. — N'ò asteptă de la tine.

Cichio. — Stă in mâna ta să fii liberă. (incetă) Te-ai decisă a inapoia Principelă epistola sa?

Aniello. — Nică uă dată!

Cichio. — (incetă) Gândesce că estă accusată ca conspiratoră contra vieței Regelă.

Aniello. — Minciună!

Cichio. — (idem). Possedămă proba crimei tälle.

Aniello. — Minciună!

Cichio. — (idem). Uă epistolă a ta autografă către Michel.

Aniello. — Infamie!

Cichio. — Décă pêne de séră nu te vei decide, de nópte vei fi strămutată într'ă sutterană, unde vei dăcea tótă viața ta.

Aniello. — (a parte) Peste uă oră voiă fi liberă.

Cichio. — Ș'apoi, la ce 'ți-ar mai folosi ađi acea epistolă?...

Aniello. — (a parte) Ca s'ò publică, spre a espune pe Canosa și pe Puebla la pumnalele Carbonariloră.

Cichio. — Iti mai daă uă đi de gândire.

Aniello. (a parte) Pêne atunci, Michel va sosi cu Carbonariă.....

(Ciccio se trage in fundulă scenei, unde iară vorbesce incetă cu Gardianulă, cu care apoi esse).

SCENA XVIII.

Aniello și Antonelli.

Aniello. — (primblându-se pe gânduri) Infamulă! Neputendă a mă conrupe, m'a adusă aici ca să mă intimidese; negreșită, cu scopulă d'a mă esalta. Se dice că nebunia e contagiósă; mai allesă pentru cei cu predispozițiuni la nebulie. Speră că n'amă assemenea fatală dispozițiune.

Daca Michel a priimitu biletulu meu, Carbonarii me voru scapa curendu din acestu mormentu. Cine aru fi credu tu ca voiu intelni aici unu Carbonaro cu mintea sanetosă, ca si mine? Fara consiliile acestui amicu, care 'mi-a dictatu conduita mea aici, in prima mea furie, asu fi ommoritū si pe Cichio si pe Gardianu, care 'si-a permisu a me maltrata; si atunci asu fi fostu legatu si inchisu; si pote m'asu fi si esaltatu! Mai bine mortu de cat nebunu.

Antonelli. — (aparte) Sa fie condamnatu a paqi tacerea, si a purta pe faciă uă mască! Numai Canosa este capabilu d'asemenea fapte. Acum intellegu ce trebuie sa fi sufferitu omulu cu mască de feru, acellu frate gemanu alu lui Ludovicu XIV! S'apoi suntu scriitoru cari numescu pe acestu rege *Ludovicu celu mare!* Ce servilismu!

(Gardianulu appare in fundulu scenei).

Aniello. — Masca me jenesă...; in fine simtu trebuința a vorbi; caci pentru aceea s'a datu omulu vorbirea. Deru cu cine sa vorbescu? Cu acesti idioti? Sa vorbescu cu gardianulu, spre a me distra puçinu.

SCENA XIX.

Aniello, Gardianulu, Nebunii si Antonelli.

Aniello. — E! Gardianu!

Gardianu. — Cine me chemă?

Aniello. — Omulu cu masca.

Gardianu. — Ce vrei?

Aniello. — Sa vorbim amendoi.

Gardianu. — N'amu vorba cu nebunii.

Aniello. — Tu scii bine ca nu suntu nebunu.

Gardianu. — Deca nu erai nebunu, nu erai aci

Aniello. — Vrei sa-'ti dovedescu ca nu suntu nebunu?

Gardianu. — N'amu nevoe.

Aniello. — Voiți vorbi d'erü cu companiöi meï de nenorocire.

Gardianu. — Numai să vë puteți înțelege.

Aniello — Voiți încerca (către un nebunü) E! amice, cine estï D-ta?

Nebunu I. — Eü suntü Cesarü.

Aniello. — Care Cesarü?

Nebunu I. — Julius Cesarü. Măine voiți fi proclamatü in Senatü de Imperatorü allü Romanilorü.

Aniello. — D'erü Brutus?

Nebunu I. (furiösü) Brutus? Unde e Brutus? (uitându-se in toate părțile) Nu cum va ești tu Brutus? (se răpede la densuslütü).

Antonelli. — (alergă de se pune între densusil). Nu e ellü Brutus. Fii liniscitü.

Nebunu I. — Unde este Brutus? (uitându-se speriatü in toate părțile).

Antonelli. — A fugitü de frica lui Cesar. (lui Aniello, incet). Nu'i contraria, amice. (Aniello remăne uimitü).

Nebunu I. — A! de voiți pune mâna pe Brutus! (se primblă furiösü).

Gardianu. — (ridëndü). Cesar a băgatü pe Brutus in cornü de capră.

Aniello. — Te înșeli, gardiane; vei vedea cum o së më înțelegü cu ei.

Gardianu. — Suntü curiosü.

Aniello. — Cellü puçinü ei aü uă scusă; d'erü tu ce scusă ai de te porți cu noi atâtü de brutalü?

Gardianu Dupë sântü și tămăie.

Antonelli. — (aparte). Miserabilulü.

Aniello. — (către allü duoilea nebunü). D'erü D-ta cine ești?

Nebunu II. — Suntü millionarü. Amü 20 de corăbii pe marea Adriatică; 100 de milliöne de Ludovicï și de Napoleonï la banca Londrei ș'a Vienei. Palatele din piecele di Castélo și dello Spirito-Sancto, din Napole, alle melle suntü, tôte.

Aniello. — Și ce faci cu atâta stare?

Nebunu. — O păstreșă pentru fie-mea Laura, care va lua în căsătorie pe ducele de Calabria, moștenitorul lui Ferdinandu I.

Gardianu. — (ride). Nebunū cu nebunū sē înțelege de minune (esse).

Aniello. — (primblându-se pe gânduri). Ce fericiți muritori! Ei aū uă ideeie ficsă, care'i face nesimțitori la pozițiunea lorū; dérū eū, dérū Antonelli! A fi cu mintea sănētōsă, ș'a trăi la unū locū cu nebuni! (șede pe uă bancă, pusū pe gânduri).

Gardianu. — (intrândū repede, se apropie de Aniello). Vinū duoī medicī ca sē constate nebunia ta...

Aniello. — Se vorū încredința că nu suntū nebunū.

Gardianu. — Décă vei scōte masca, sēu vei vorbi, te strămutū îndată în sutterană..

Aniello. — Mē supunū forței maiore, (aparte) pēnē ce altă forță maioră va veni sē sfārame forța vōstră. (incepe a scrie în portofoliū; gardianulū se duce în fundulū scenei).

SCENĂ XX.

Cei de susū, și duoī **Medicī.**

Spinosa. — (cătregardianū). Care este bolnavulū cu mască ce avemū a esamina?

Gardianul. — Acella, signior dottore, care șede pe bancă și scrie

Medicul II. — Cine 'i-a pusū masca?

Gardianul. — Ellū singurū. Se crede omulū cu masca de ferū; crede că are dreptū la corōna Franciei; crede că poporulū illū va libera și 'lū va urca pe tronū; și alte asemenea parascovenii. (gardianulū remāne în fundulū scenei, vorbindū încetū cu Mediculū allū II).

Spinosa. — (se uită pe la spate, citindū încetū în portofoliulū lui Aniello) (aparte). Étă uă poesie plină de bun simțū! Acesta

nu p^ote fi nebuⁿu... (tare) Signore, d^a'mⁱ pu^ocin^u acest^u portofolli^u. (Aniello intinde medicului portofolliul^u, apoi m^as^or^a pe medic^u cu ochii, ill^u stringe de m^an^a, ^{si} ii face cu degetele semnele cabalistice. — Medicul^u ii raspunde prin semne analoge).

Aniello. — (incet^u). Caritate!

Spinosa. — (incet^u). Speran^{ta} ^{si} credin^{ta}!

Aniello. — (aparte). E Carbonaro!

Spinosa. — (aparte). E Carbonaro! (c^{atre} gardian^u). A^{si} dori s^e rem^{an}em^u singurⁱ cu omul^u acesta.

Gardianu. — Are momente de furie, signior dottore; numai presin^{ta} mea impune acestui maniac^u.

Spinosa. — N'^ai team^a; suntem^u doi, ^{si} 'l^u vom^u tine in respect^u.

Gardianu. — Signor dottore, am^u ordin^u a nu p^{ar}asi un^u minut^u p'^{ace}st^u maniac^u, care are momente de furie.

Aniello. — (aparte). Miserabilul^u!

Medicul II. — Colega, ar^u fi bine ca gardianul^u s^e s^eq^a intre ell^u ^{si} noi, ca s^e nu'ⁱ vie furia.

Spinosa. — Nu te teme, colega. (c^{atre} gardian^u). Ridic^a'i masca, te rop^u.

Gardianu. — N'am^u curagi^u, signior dottore.

Aniello. — (smulg^{end}u singur^u masca de la ochi, o arunc^a jos^u).

Am^u eu^u curagi^u, miserable!

Medicul II. — (dep^{ar}t^{and}u-se speriat^u). P^{az}este-te, amice.

Antonelli. — (aparte) Nenorocitul^u!

Gardianu. — (aparte). Sunt^u perdut^u!

Aniello. — (c^{atre} Spinosa). Signor dottore, esamin^{es}a fa^{ca} mea; privesce in ochii mei focul^u inteligentei; compar^a ochii mei cu ochii acelor^u idioti; cump^{an}este bine borbele melle; ^{si} spune, cu m^ana pe cuget^u, d^{eca} Aniello p^ote fi nebuⁿu.

Spinosa. — Aniello?!

Aniello. — Aniello, poetul^u ^{si} jurnalistul^u Aniello; ell^u insu^{si}, signiore dottore. Sunt^u in^{ch}is^u aici, cu acesti smin^{ti}ti, fiind^u c'am^u voit^u s^e denun^{tu} ^{ter}rei pe ^{se}ful^u Calderarilor^u, ca tr^{ad}ator^u de patrie ^{si} ca instrument^u all^u

streinului, cu care complotésă în umbră contra constituțiunii și contra naționalității. Posedă uă epistolă a lui Canosa către Regele, fórte compromitabilă pentru Rege și pentru Canosa, și pe care amă refusată a o da; étă crima mea; étă de ce suntă aci închisă cu nebuni.

Spinosa. — Să fie posibilă acésta din partea lui Canosa?(aparte) A voită să mă facă instrumentul infamiei selle.

Medicul II. — (aparte) Este cu puțință?...

Gardianu. — (aparte). Veți plăti scumpă acésta, nebunule!

Spinosa. — Eă 'mă amă făcută convincțiunea, collega. Omulă acesta nu e nebun.

Medicul II. — (incetă collegului său). Déră Principele de Canosa?

Spinosa. — (tare). Ună medică trebuie să fie consciințiosă.

Medicul II. — (aparte). Eă nu'mă compromită poziția pentru ună esaltată.

Gardianu. — (a parte) Mă ducă să daă de scire șefulă ospiciului (esse repede).

Mediculă I. — Signior collega, respectesă convincțiunea D-tale; déră eă păstresă convincțiunea mea, pe care o veți vedea în prescriptul-verbală

Aniello. — (medicului II) Vorbesce fără témă, dottore; gardianulă nu maă este aci ca să te compromiți. Cređi în consciință că suntă nebun?

Spinosa. — Să respectămă opinia fie-căruia. Adio, signioră Aniello! Contésă pe amiciția mea. Te admiră, te stimesă și compătimescă cu sórta D-talle. Imă voiă face datoria în consciință.

Aniello. — Onóre omului de sciință, care se respectă pe sine și sciința ce professésă. Numele D-tale, signioră dottore?

Medicul I. — Spinosa (mediciei essă).

Aniello. — Va fi neștersă din memoria mea!

SCENA XXI.

Antonelli și Aniello.

Antonelli. — Ce ai făcută? Ești pierdută!

Aniello. — Carbonari! ne voră libera îndată.

Antonelli. — Dără dacă șeful ospiciului te transportă îndată în suterrana?

Aniello. — Vomă fi liberi peste puțină, te asigură.

Antonelli. — Ce imprudintă!

(S'aude afară sgomotă depărtată de poporă).

Aniello. — Auđi tu ună sgomotă? Ei suntă!... Carbonari!

Antonelli. — D'ar fi Carbonari!

(tragă amânduoi cu urechea; — sgomotulă creșce.)

Aniello. — Suntă ei! Carbonari! Vină să ne liberese. Vivat libertatea!

SCENA XXII.

Gardianulă și trei servitoră.

(Ei intră repede, și iaă pe susă pe Aniello, care se luptă cu dênșil disperatū).

Aniello. — Assassină! Miserabilă! Adjutoră! Adjutoră! (Ilă tirăscă spre partea din drăpta, și essă cu ellă).

Antonelli. — Bietulă Aniello! Ilă ducă în sutterană! Dără illă vomă scăpa. (sgomotulă s'apropie) Eată Carbonari!

Michel. — (d'afară) P'aici, p'aici, amicii mei! (sgomotă mare).

SCENA XXIII.

Dece Carbonari, conduși de Michel—Antonelli.

(Carbonarii sunt armași cu pumnale și pistole la centură, infășurați în mantii largi, și cu pălării tirolese cu bordura largă).

(Nebunii fugi în toate părțile; iar idioșii rămân cu gura căscată).

Michel.— Aniello! Aniello! (se uită împrejur).

Un Carbonaro. — Unde este omul cu masca?

Antonelli. — (luându masca de jos) Eată masca lui!

Michel. — Dar Aniello?

Antonelli. — Gardianul cu trei sbiri l'aș luat cu forța, când vă apropiați voi, liberatorii noștri!

Michel. — Dêră tu cine esci?

Antonelli. — Uă victimă a tiranniei, ca și Aniello

Michel. — Și unde este Aniello?

Antonelli. — Pe aici... Urmași'mi... (essu cu toți, strigându: «Aniello! Aniello!»)

(CORTINA CADE.)

ACTULŪ II.

Scena represintă unū salonū în palatulū Contessei Diamantini.

SCENA I.

Margaretta și Contessa.

(Contessa șede p'unū fotoliū lingă masă, privindū portretulū lui Aniello. Margaretta șede în piciore lingă Contessa, și plânge.)

Contessa. — (ștergându'și lacrămele) Șeđi, Margaretto! (Margaretta șede) Bietulū copillū! Unde'lū vorū fi strămutatū? (sărută portretulū) Așa june! dotatū cu atâtea calități! și sē suferē ca martiriū! Ce destiuū!

Margaretta. — (suspinēndū) Cândū gândescū, D-nă Contessă, c'a fostū închisū la unū locū cu nebunii, bietulū copillū!

Contessa. — Décă Aniello m'ar fi ascultatū, ar fi fostū ađi în Elveția. Așa suntū junii, Margaretto! Eī nu ascultă de câtū ânima lorū. Apoi, în timpū de Revoluțiune, torrentul tărăsce în cursulū seū și pe ceī mai prudinți.

Margaretta. — (plânge) Ce nenorocire!

Contessa. — Linisceste-te! Vomū descoperi curind

închisórea lui. Michel trebuie să ne adducă veste bună. De ce va fi întârziindú ellú óre?

Margaretta. — Mă ducú să mai trámitú pe cine-va după dènsulú (esse).

SCENA II.

Contessa (singură.)

Contessa. — (se plimbă pe gânduri) De ce nu m'a ascultatú ellú ca să plece în Elveția? Dècă junețea arú avea experiența bătrîneței! Dècă bătrînețea arú avea curagiulú juneței! Dèrú omulú trebuie să capete singurú experiența; și adesea o capetă atâtú de scumpú! Bietulú copillú! 'Mi se sfâșie ânima! A! infamú Canosa!... Resbunarea mea va fi egală cu a ta; iar de va muri copillulú meú, vaí de tine și de copillulú teú!

Servitorulú. — Uă fată din poporú voesce a vorbi D-nei Contesse.

Contessá. — (a parte) Fi-va óre din partea lui Aniello? (tare) Să intre (șede).

SCENA III.

Contessa și Marietta.

Marietta. — (salutândú cu modestie) Cu D-na Contessa Diamantini amú onóre?...

Contessa. — Eú suntú. Ce voesci?

Marietta. — Iartă, D-nă Contessá, déca amú luatú curagiú a mă presinta înaintea D-vóstră, fără a cere măi ântéiú voie. Visita mea are de obiectú uă persónă de care sciú că vè interessați fóрте multú. Permiteți a vè

întreba, D-nă Contessă, decă ați aflată închisórea lui signiorú Aniello?

Contessa. — Ai aflat-o D-ta? Vorbesce! Vorbesce!

Marietta. — Vai! nu! Speramú a afla de la D-ta
(plânge.)

Contessa. — Și ce interessú ai D-ta la acésta?

Marietta. — Nu v'a spusú nimicú mama Margaretta?

Contessa. — Sê fii óre Marietta?

Marietta. — (cu ochii plecați) Așa, D-nă Contessă!

Contessa. — Inimă nobilă! Vino în brațele melle...
Ești demnă de fiulú meu! (o sărută)

Marietta. — Este adevăratú? Mama Margaretta nu m'a înșelatú? Esci mama lui Aniello?

Contessa. — Suntú mama lui Aniello, copilla mea!
Margaretta a spusú adevărulú.

Marietta. — (sărutându-i mâna) Câtú suntú de fericită!
(Contessa o îmbrățiședă).

(In timpulú acesta, intră Margaretta).

SCENA IV.

Cei de susú și Margaretta.

Margaretta. — (aparte). Marietta aci?!!

Contessa. — Margareto, vino de îmbrățiședă pe fi-danțata lui Aniello.

Margaretta. — Nu e ântéia óră. (o sărută) Buna mea copillă, ne aduci tu vr'uă veste bună?

Marietta. — (ștergându nă lacrimă) N'amú aflatú nimicú! Desperată, amú luatú curagiulú a veni ca sê afli ceva de la D-na Contessa, de și cu destulă sfială! ..

Contessa. — (a parte) Ce modestie!

Margaretta. — Speranța nóstră e la Michel.

Marietta. — Michel a aflatú?

Contessa. — Trebuie să fi aflatú... illú asceptămú.

Margaretta. — Parcă audă pași pe scară...

Servitorulū. — (anunciândū) Signior Michel.

Contessa. — Să intre. (aparte) Cătū suntū de nerăbdătore!

Marietta. (a parte). Cum mi se bate ânima!

Margaretta. — Iattă-'lū, în fine!

SCENA V.

Cei de susū și **Michel.**

Contessa. — Ei bine! signior Michel...?

Marietta. — L'ai găssitū, nu e așa?

Margaretta. — Unde se află?

Michel. — Eram desperatū. Tôte silințele melle erau deșerte. Unū amicū îmi dă uă idee norocită. «Consultă, îmi dice ellū, uă somnambulă.»

Contessa.

Mar.etta.

Margaretta.

(împreună) Uă Somnambulă?!!...

Michel. — Așa, uă somnambulă; ca prin mijloculū magnetismulū, să aflu închisórea lui Aniello.

Contessa. — Șarlatanie!

Michel. — Nu e șarlatanie, D-nă Contessă. Magnetismulū are a juca unū rolū importantū în societatea modernă.

Marietta. — Suntū curiosă.

Contessa. — In fine?

Michel. — «Si unde potū găssi uă somnambulă? în trebaiū pe amiculū meū. — Cunoscū eū una în strada Toleda, îmi respunse ellū.»

«Intr'adevărū, aflaiū acolo uă fată nervósă, d'uă constituție slabă, și cu dispoziție firéscă pentru magnetisare. Nu era destulū; trebuia ș'unū magnetisatorū. Som-

nambula ne recomandă pe óre-cine care o magnetisēsă adesea. Illū gāsirămū. Era din norocire unū Carbonaro. Somnambula fu addormitā.

(Se apropie tóte de Michel).

Margaretta. }
Marietta. } Eī bine?
Contessa. }

Michel. — Eată dialogulū d'ntre somnambulă și magnetisatorū. N'amū uitatū nici unū cuvētū :

— Cunoscī pe Aniello? o întrebă magnetisatorulū, puindu'ī pe ānimă portretulū lui Aniello.

— Illū cunoscū, illū vĕdū, respunde somnambula.

— Unde se află ellū acum?

— Intr'ua, sutteranā!

Contessa. }
Marietta. } (impreamă) Uă sutterană?!?!...
Margaretta. }

Michel. — In care sutteranā?

— In sutterana unei fortețe, p'ua înălțime care domină Neapole.

— Descrie acea fortețē.

— E incongiurată cu șanțurī săpate in stāncă, cu cazemate, cu cazarme, cu bolți sutterane, cu turnurī pe zidurī. O cunoscū! Este fortulū Santa-Elma.

Contessa. — Fortulū Santa-Elma?!!

Michel. — Illū putemū scóte d'acolo? întrebărāmū pe somnambulă.

— Se póte, respunde ea.

— Prin ce mijlocū?

— Prinr'unū oficerū de gardă, inaltū și bārbosū.

— Illū cunoscī?

— Nu'lū cunoscū.

«Aflassemū totū ce dorēmū. Allergaiū indată la Antonelli, ca sē'ī comunicū acēstā descoperire. Ellū imī spusse la rīndu'ī că officerulū in cestiune e unū amicū allū sēū, și este Carbonaro.

Contessa. — Ce fericire!

Marietta. — Ce bucurie!

Margaretta. — Așa dărü va fi scăpatü!

Michel. — Totulü atárnă de la unü mijlocü ingeniosü prin care militarulü së nu se compromită, legile militare fiindü förte aspre, pađa in acea fortereță fiindü förte seriósă, ș'onórea militară nepermițendü unü officerü a se face instrumentulü partidelorü politice.

Contessa. — Dărü consciința 'i póte permite óre a fi instrumentulü passivü allü unü șefü de assassinü, ca Canosa, pe care 'lũ detestă Neapole întregü?

Michel. — Geniulü D-tale, D-nă Contessă, și mijl-
cele de cari dispuï, ne potü scóte din acéstă încurcătură.

Contessa. — Aniello va fi liberü! (stă pe ginduri).

Marietta. — Fii bine-cuvântată, D-na Contessă!

Margaretta. — Signior Michel, îți mulțumescü. Unü amicü ca D-ta este unü thesaurü (illü sărută).

Michel. — Mamă Margaretto, se mulțămimü Provedinței.

Marietta. — Și D-neï Contesseï.

Servitorul. — Uă scrissóre către D-na Contessa.

Contessa. — (dupě ce citește billetulü, illü dă lui Michel).

Provedința ne vine într'ajutorü. Citește acestü billetü, signior Michel; ellü va servi planulü meü.

Michel. — (citindü tare). «Frumósă Contessă! Pentru D-ta suntü visibilü séra, între 11 și 12 ore, orï cândü doresci. Frumusețea obligă, ca și noblețea; și D-ta unesci amëndouě aceste titluri... Servulü și adoratorulü D-téle
Ministrul Poliției, Principele de Canosa»

— Ș'acum, ce ordonă D-na Contessă?

Contessa. — (scóte din portofelliü unü billetü de bancă). Aici suntü trei miï de franci; 'i vei întrebuița pentru liberarea lui Aniello, și pentru plecarea nóstră în Elveția. D-ta ne vei însoçi, nu este așa?

Michel. — Acésta este și dorința mea; căci, după căderea Revoluțiunii, noi numai putemü sta în Neapole.

Contessa. — Signior Michel, poți găssi pêne mâine

sără duoă-deci Carbonari, devotați ca D-ta, determinați ca D-ta?

Michel. — Suntă la ordinele vóstre, D-nă Contessă.

Contessa. — Atunci planulă meü este ca și realizatü. Avemü destulă timpü ca să essecutămü planulă ce amü conceputü, și pe care 'lă voiü comunica numai D-telle, signior Michel. (pausă).

A! Canosa! Pumnalulă ce ai cređutü a'lü infige tu in ânima mea de mamă, illü voiü infige cü in ânima ta de părinte! Dinte pentru dinte!

Margaretta.

Michel.

Marietta.

} — Să'ți ajute D-đeü, D-na Contessă!

(Contessa esse, urmată de toți).

SCHIMBARE DE SCENĂ.

Scena represintă uă sutterană în fortereța Santa-Elma. — Uă bancă de piatră în fața scenei. — Ună pată de paie în fundū, lingă care se vede unū urciorū cu apă.

SCENA VI.

Aniello. (singurū).

Aniello. — (ședendū pe bancă). Dece dille de cândū mē aflu în acēstă sutterană! Și care 'mī e crima? Căcī 'mī amū împlinitū cu consciință datoria de tribunū allū poporului. (se scólă). Piară Aniello! Trăescă Italia! Cu sângele martirilor se sigilēscă drepturile unū poporū! (pausă). A! Tiranie! cândū va încetta óre domnirea ta? Număi atunci cândū cetățenii vorū fi toți pentru unulū, și unul pentru toți. (ș'aședă pe bancă).

SCENA VII.

Aniello, Cichio, și Angello.

(Angello ține unū felinarū într'ua mână, și în alta unū coșū cu merinde, pe care 'lū depune lingă banca de piatră).

Aniello. (aparte). Étă iar sbirulū poliției! Ce mai vrea ellū óre? (se întorce cu spatele la Cichio).

Cichio. — (bătândū pe umeri pe Aniello). Eī bine! signior Aniello, la ce te gândesci? Improviseși negreșitū vr'ua Odă?

Aniello. — Așa, uă Odă la adresa Despoților. Voiesci s'o audī?

Cichio. — Ași fi curiosū...

Aniello. — (se scólă) Ascultă. (se gândesce pușinū).

Poeții odinióră cântău pe împèrați,
 Ađi luptă pentru populü saü pentru împilați;
 Poeții odinióră erau vilí curtesani,
 Ađi suntü tribuni ai plebei, și biciü pentru tirani;
 Poeții odinióră mâncaü cu împèrații,
 Și astăđi morü de fóme, închisí cu esaltații;
 Sosi-va ânsă đioa cândü áști desmoșteniți
 Dupé a lor valóre să fie prețuiți;
 Iarü eü, care suntü astăđi închisü in sutteranü,
 Căci vrut-amü ca poporulü să scape de tiranü,
 Iți prevestescü eü, ție, unéltă de Despoți,
 Că sfidü eü pe Canosa, și 'mí batü jocü de voi toți.

Cichio. — Ha! ha! ha! Originali suntü poeții! Eí bine, poetule, consolă-te cu asemenea visuri! Aceia cari dictésă ađi legi regatului ambelorü Sicilii disprečă amenințările telle.

Aniello. — Urma allege...

Cichio. — (temnicerului). Veđi, Angello, să nu te amăgescă acestü farmazonü. Deschide bine ochii, că veți plăti pentru dênsulü, tu și familia ta.

Angello. — Fii liniștitü, signior Cichio.

Cichio. — Nimeni nu póte intra aci fără cuvêntulü de ordină. (lui Aniello). La revedere, signior Aniello! Te vei decide curindü a suscrie condițiunile nóstre.

Aniello. — Ce condițiuni?

Cichio. — Le cunosci: uă odă Regelui, și scrissórea principelui de Canosa.

Aniello. — Află că nici odată Lyra mea nu s'a prostituatü a cânta Despotismulü; iarü epistola lui Canosa e la locü sigurü.

Cichio. — Te vei muia pêne în fine.

Aniello. — Nici odată!

(Cichio esse cu Angelo).

SCENA VI.

Aniello (singură).

Aniello. — Mai bine mortă de câtă desonorată. A! voiă sci să pună capătă acestoră sufferințe cândă oră ce speranță de salvare va fi perdată. In acestă inellă de logodnă (arată inelulă din degetă) este uitarea eternă a tuturoră sufferințeloră! (se plimbă pe gânduri) Nică uă scire de la amicii mei Carbonari... Se vede că n'au aflată încă închisórea mea... Și déca o voră afla, puté-vor ei pètruude pènă aici? (pausă) Totulă e cu puțină Carbonariloră! (dăbindă coșulă cu merinde) Eată provisiunea. Să allinămă puțină fómea. Pâine, smochine, portocale: atâta câtă să trăescă. (ia urciorulă de lingă patulă de paie, și 'lă pune allătură cu coșulă; apoi se pune pe bancă, și ia pâinea din coș, pe care rupend'o, află in ea uă cutióră de tinichea) Uă cutie in pâine?! Ce însemnésă acésta? Nu cum-va e vr'ună bilétă dela amicii mei? (o deschide repede și o află plină de cenușă, și in cenușă ună bilétă).

Ună bilétă! Și dela cine? (illă deschide) Impossibilă a citi in acestă întunerecă adincă. A! câtă suntă de nerăbdătoră! Déră cum se facă s'elă citescă? (se gândesce) Lampa temnicerului! Déră prin ce mijlocă să 'mă-o procură? (se gândesce) A! uă idee! Să vèrsă apa din urcioră... Déră unde? (se uită in tóte părțile) Sub patulă de paie: aci nu' vine in gândă lui Angello se caute. (ridică paiele, sub care varsă restulă de apă din urcioră; apoi pune paiele d'assupra, aședă urciorulă lingă bancă, și să pune și ellă pe bancă) Ideea e minunată! Număi s'ó putemă realisa. Acum să mănăcămă, că 'mă-e fóme. (mănăcă) Déră cutióra unde s'ó ascundă? (se gândesce) Negreșită, totă sub paie. (se duce de ascunde cutia totă sub paie) Bilétulă (illă sărută) va sta la sênulă meu! Ce va fi scrisă in ellă? Ședă pe cărbună aprinși! Și Angello care număi vine! (pausă, in care Aniello mănăcă). Ingeniósa idee! Eacă ună mijlocă de corespondență fórtă

sigură și fără pericol, care addorme privigherea ori căruia Cerberu. Negreșitu, amicii mei au descoperitu închisoarea mea; ei trebuie să 'mi anunțe ziua și mijlocul liberării mele. Dulce libertate! Merită a se sacrifica omul pentru tine! (pausă) Dérü cenușa în cutie ce însemnăsă? (se gândesce) Negreșitu ca să apere hirtia de efectul flacării. Ingenioasă idee! Cu! ar fi datü în gândü acésta de câtü Carbonarilorü? Necesitatea e mama industriei. (pausă) Parcă audü pași. (se duce la ușă și ascultă) Ellü este! Angello! (se aședă pe bancă și mănâncă).

SCENA IX.

Angello și Aniello.

Angello. — (pune josü felinarulü). N'ai mai stirsitü mâncarea?

Aniello. — Încă nu, amice; că n'am apă..

Angello. — N'ai apă? Dérü nu suntü trei ore de cândü amü addusü urciorulü plinü cu apă; ai bätü-o tötă?

Aniello. — Negreșitü; caută și veđi.

Angello. — (ia urciorulü și încercă). Curiosü! (aparte). Nu cumva a vârsat-o? (se uită cu felinarulü în tóte unghiurile închisorei).

Aniello. — Ce cauți, amice?

Angello. — Nimicü! Dérü cândü Dracu ai bätü trei oca de apă?

Aniello. — În poziția mea, amice, apa și speranța mă susținü; elle recorescü flacăra libertății care mă consumă.

Angello. — Mă ducü dérü să 'ți adducü apă. (ia felinarulü în mână ca să plece).

Aniello. — Amice, fă'mi uă grație.

Angello. — Ce grație?

Aniello. — Lasă, te rog, lampa aci pênă te vei întorce.

Angello. — Și pentru ce?

Aniello. — Ca să mă bucur și eu puțin de lumină în această eternă noapte; ca să pot mânca și eu odată la lumina lampei! Lumina e așa de dulce pentru unu prizonier care locuesce în asemenea întunecă! N'ai nevoie de lampă, căci coridorele temniței sunt illuminate. Te rog, Angello, satisfă'mă această nevinovată dorință.

Angello. — (aparte). Ce gându va fi avându ellu ore? Voiesce dora a cerceta pereții închisorei? Dérú nici șorecii nu pot scăpa d'aici.

Aniello. — Nu mai sta pe gânduri; te rog, Angello, fă'mă acestu bine. Șciú că te intereseși de sórta mea; esci unu omú compătitorú.

Angello. — Dérú déca vine officerulú de gardă?

Aniello. — Ii vei dice că 'mi ai lăsatú lampa ca să vedú să mánancú, pênă 'mi vei aduce apă; și déca mă închiđi, ce grijă mai poți avea? Te rog, Angello!

Angello. — Éca îți facú gustulú. (lasă lampa lângă bancă).

Aniello. — O! îți mulțumescú, Angello! (illú sărută).

Angello. — (aparte) Voiú observa mișcările lui prin gaura bróscei. (ia urciorulú și esse, închiđendú ușa pe din afară).

SCENA X.

Aniello. (singurú)

Aniello. (aparte). Elú trebuie să asculte la ușa; trebuie să se uite prin gaura bróscei; să addormimú bănuielele lui. (se preface că admiră lampa, cu care vor. esee tare). Dulce este lumina pentru prizonierú! Déca a'și avea uă lampă, acestu mormentu nu mi s'ar părea așa de înfioratorú! În închisóre, lampa e lumina ochilorú, după cum în natură

sorele e lumina viețuitoarelor, după cum în sclavie libertatea este lumina sufletului. O! Dumnezeule! așa da jumătate din viața mea să pot avea uă lampă în această sutterană, unde nu pătrunde nici uă rață de lumină! Fără lumină și căldura sorelui omul, ca și planta, ca și animalul, se veștejesce, piere! Îți mulțumesc, Angello! Tu ești mai omenosă de câtă aceia cari mă torturăsă, fiindă că iubescă adevărul! (pausă). Să staă josă ca să admiră d'apropă lumina dulce a lampeii, de care voiă fi peste puçină lipsită! (pune lampa pe bancă, pe care se aședă, întorcendă spatele la ușă; apoi se preface că mănăncă).

(aparte). Se audă pași depărtându-se... Angello a plecată. Se profitămă de ocasiune. (scote biletulă din sină și'lă citește).

De la Marietta? Ce'mă anunçă ea? (citește).

«Caro mio! chiar în nóptea acésta vei fi liberă; libertatiulă tēă este însăși maica ta; iară maica ta este Contessa Diamantini.»

Contessa, maica mea?! (citește). «Când ne vomă revedea, vei afla că motivulă ce a silită pe maica ta a păstra incognito pēnă adă, în privinça ta, a fostă ca să nu mânăscă pe tatălă sēă, care a murită numai de câteva zile; iară tatălă tēă era ună bravă capă de Carbonari, care muri pe barricade; Contessa se înamorasă de ellă în timpulă văduviei sēlle; și fiindă că tatălă Contessei se oppunea seriosă la acéastă căsătorie, Contessa, însoçită de maica sa, merse în Elveçia unde te născu, și te incredinçă Margaretei, ca să te crească totă acolo; apoi cu banii Contessei, tu ai putută termina studiile la Paris... Atăta d'o-cam-dată. Despre libertatea ta, află că în nóptea acésta vei fi chemată la Ministrul poliçiei; 20 de Carbonari devotați te voră libera între Neapole și Santa-Elma. Totă în acéastă nópte vom pleca în Elveçia cu toții. Îți mai păstreçă uă surprisă, cândă te vomă îmbrățișa cu toții. Fii liniștită! La revedere!»

Fidançata ta, în eternitate: *Marietta*.

(Se scólă, și sărută billetul). Contessa, mama mea! Acum înțelegū totulū! Dumneđeule, îți mulțumescū! Liberū! Liberū! și chiarū în acéstă nópte! O! de n'ași fi fostū preparatū, ași fi încbunitū de bucurie! . . . (pausă). Se aude pași... Vine Angello! Acum póte veni.

SCENA XI.

Angello și Aniello.

Angello. — (puindū urciorulū lângă bancă). Étă apă prósătă. Esci mulțumitū?

Aniello. — (illū sărută). De o mie de orī îți mulțumescū, Angello. Tu nu desminți numele ce porți. Esci angelulū custode allū prisonierulū; Dumneđeū să'ți dea totū binele ce doresci. Ascultă, Angello, nu cumva esci Carbonaro?

Angello. — Nu; dérū amū auđitū vorbindu-se de Carbonari ca de nisce bandiți.

Aniello. — Acésta e progaganda tiranilorū ș'a sbirilorū, făcută într'adinsū contra Carbonarilorū, pentru ca să'ї desconsiderare în ochiī poporului; dérū, cu tóte erro-rile lorū, ei suntū martirii libertății..... Te rogū, cincī minute numai ascultă mă; ca să afli și tu cine suntū Carbonariī, și care e crima mea; căci și eū suntū Carbonaro, amiculū meū.

Angello. — (aparte). Suntū curiosū. (tare). Sē inchiđū ușa măi ântēiū. (inchide ușa pe din intru).

Aniello. — (aparte). Cândū ași fi norocitū a face din ellū unū adeptū! Asemenea ómenī ne suntū prea necesariī.

Angello. — Vorbesce; și câtū de încetū.

Aniello. — (încetū). Carbonariī, amicee, suntū uă societate secretă, căria a datū nascere tirannia cellor ce guvernă Italia. Carbonariī suntū recrutați din tóte clasele societății; ei jură că vorū muri pentru patrie și liber-

tate; iară trădătorii suntu îndată jertfiți de camaradii lor; ei se luptă prin toate mijloacele a face să dispară din societate miseria și sclavia; adică, numai munca și meritul să fie respătite; prin urmare, pentru voi, cei săraci și slabi, pentru voi luptă Carbonarii, ca să vă asigure uă sórtă mai bună.

Angello. — Se póte.

Aniello. — Regele Murat și regele Ferdinand au protegiatú pe Carbonari, cândú au avatú nevoie de dênșii; revoluția de la Iulie trecutú din Neapole au făcut'o numai câți-va Carbonari cuteđetori,¹⁾ silindú pe Rege a da poporului drepturi și libertăți; mai pe urmă însă regele s'a cãitú, ș'a plecatú. Cu constituția tiranii nu potú domni după gustul lorú, fiindú deprinși a întrebuinta banii poporului după placulú lorú.

Angello. — (aparte). Așa este.

Aniello. — Pêně la 1815, erau numai Carbonari; a-tunci Canosa, ministru poliției, a isbutitú a desbina pe Carbonari prin daruri și făgădueli; și a formatú din cei mișei și slabi uă bandă de sbiri și de assassini, sub nume de *Calderari*, cu cari a începutú a da gónă în Carbonarii colțați, spionându'i, arestându'i și torturându'i, ca pe nisce tilhari.

Angello. — Dêrú pe Dumnéta de ce te a închisú aici?

Aniello. — Eú, amice, în timpulú revoluțiunii, ca gazetarú, amú datú pe față hoțiile și mișeliile Despoților; iarú mai cu sémă amú pusú mâna pe uă scrissóre comprometabilă a lui Canosa către Regele, care se afla la Laibach, dusú acolo ca să vie cu oștirea nemțescă, spre a sugruma poporulú.

Angello. — (uitându-se în toate părțile). Mai încetú.

Aniello. — Fiindú c'amú refusatú să'i dañ acea scrissóre, ellú m'a închisú mai ántéiú în spitalul de nebuni ..

Angello. — (încetú). E cu puțință?

¹⁾ Istoricú, veđi Zaconne, locú citatú.

Aniello. — Apoi, fiind liberată de Carbonari, m'a aruncată în această sutterană...

Angello. — Vorbesc încet. (se uită împrejur).

Aniello. — Ei bine! amicul meu, .. voiesci tu să me scapi d'aci?

Angello. — (speriat). Ferescă Dumnezeu! Nevasta și copiii sunt zălogi în fortereță .. N'amă gust să putredesc în asemenea sutterană, cu nevasta și cu copiii....

(S'aude bătându în ușă).

Aniello. — (încet). Cine să fie?

Salvatore. — (d'afară). Deschide.

Angello. — Numai de cât, D-le căpitan. (încet către Aniello). E căpitanul, care face revisia închisorii. (aparte). Déca va fi auditu, suntă perduto!

Aniello. — (aparte) Bănuesce ellu ore ceva?

SCENA XII.

Căpitanu Salvatore, unu officeru din fortereță, ajutorul lui Beppo, Michel, Antonelli și Marietta — Angello.

(Michel e în costum de officeru allu poliției; iar Antonelli și Marietta, în costum de gendarmi ai poliției. — Acesti trei se oprescu în fuedul scenei la drépta; Angelo asemenea, la stanga. — Salvatore cu ajutorul seú vinu în fața scenei. — Salvatore citește încetu uă hărtie).

Aniello. — (cunoscându pe amicii mei) — (aparte) Eî aci! și în costumul acesta?! A! întellegu totul!

(Michel pune degetul la gură, dându a întellege lui Aniello că trebuie a se preface că nu'i cunoșce).

Salvatore. — (către ajutorul seú) D-le officeru, D. Ministru allu poliției ordonă a i se trimite îndată acestu prisioneru (arată pe Aniello), însoțitu d'unu officeru din ci-tadellă, și sub bună escortă. În lipsa comandantului fortereței, eu, locoșitorul seú, îți ordonă, în basa acestu

ordinu, a conduce pe prisionierulü acesta la D. Ministru allü poliției.

Officerulü. — (făcendü semnele de onóre) Amü înțellesü, D-le Căpitanü.

Salvatore. — (cătref Michel) Cu câți gendarmü ai venitü ?

Michel. — (inaintesă pre scenă, făcendü semnele de onóre) Să trăiesci, D-le Căpitanü! Cu patru gendarmü căllări, și cu acesti duoï pedestrii (arată pe Antonelli și Marietta) cari vorü sta pe capra trăsurei.

Salvatore. — (officerulü) Veï mai lua patru soldați căllări din compania D-le.

Officerulü. (făcendü semnele de onóre) Amü înțellesü, D-le Căpitanü.

Salvatore. — Iți lasü totă respunderea prisionierulü.

Officerulü. — Prea bine, D-le Căpitanü.

Salvatore. — De va fi reținutü de D. Ministru, veï cere dovadă în regulă de priimire.

Officerulü. — Amü înțellesü, D-le Căpitanü!

Salvatore. — Să plecămü (esse anteu Salvatore, apoi officerulü, apoi Aniello, apoi Michel, apoi cei-l-alfi).

Angello. — Bietul Aniello! Cine scie ce sórtă illü ascéptă!

(CORTINA CADE)

ACTULU III.

Scena represintă unū salonū în palatulū Principelui de Canosa. Uă uşă în fundū. Uă uşă la dreptu, care dă într'unū balconū. Uă masă la stânga, pe care suntū uă lampă, gazette și billete de visită.

SCENA I.

Canosa (singurū).

Canosa. — (în costumū de șefū allū poliției, și decoratū) Éttă-mă în fine iar Ministru allū Poliției. Restaurațiunea mă readduce la postulū de unde Revoluțiunea mă depărtasse. A! Carbonariī! De astă dată le voiū applica bastonada în publicū,¹⁾ spre a'i terrorisa. Voiū umplea cu ei închisorile Regatului; voiū întrei numărulū gendarmilorū și allū Calderarilorū; voiū consilia pe Rege a lua în serviciulū sēū dece mii Elvețianī²⁾, căci aceia nu fraternisēsă cu poporulū, cum a făcutū oștirea indigenă în revoluția din urmă. Amū arestatū deja pre mulți din cei ce aū forțatū ospitiulū de alienați, încercându-se a libera pe esaltatulū d'Aniello.

D'astă dată, voiū sili p'acești perturbatori sē'și strē-

---

¹⁾ Istoriciū — veđi Cantu, vol. XVIII, pag. 439.

²⁾ Idemū.

mute cuibulă în Francia, în Germania, unde voră scine) Cichio intră, și stă la ușă. Canosa aruncă ochii pe masă, și examinăsă) câte-va billete de visită) Bilete de visită și de felicitare! Lingușitorii! Abia aș simțită că amă revenitū la postulū meū, și mulțime de budgetofagi, de întreprinđători, de postulanți, de diaristi, ómeni servili séu de calculū, vinū sē salute ađi pe Ministrulū poliției, pe care unii din ei illū sfășiau ierī, și verbalū și prin diare. Astū-felū suntū ómenii: arroganți cu cei slabi, tărătorii cu cei tari. (đarindū pe Cichio). A! tu esci, Cichio?

SCENA II.

Canosa și Cichio.

Cichio. — Sē trăcsci, Escellență!

Canosa. — (ședendū lângă masă). Ce veste, Cichio? Pu-sa'ī mână pe Michel și pe Antonelli?

Cichio. — Incă nu, Excellență.

Canosa. — Michel a cuteđatū, la Iulie trecutū, sē at-tace chiarū ospelulū meū, în capulū bandei sēlle. Acēsta n'ó potū ierta. (aparte) Puținū a fostū sē puie mână pe mine.

Cichio. — Escelență, copoii poliției suntū în góna lorū.

Canosa. — În nóptea acēsta negreșitū voiū să fie prinși.

Cichio. — Voiū face totulū ca sē puiū mână pe ei.

Canosa. — Putemū conta pe comandantulū fortereței?

Cichio. — Da, Excellență; și ellū și subalternii lui suntū devotați Regelū.

Canosa. — Și temniđerulū?

Cichio. — Puteți conta, Excellență, ca pe mine în-sumi. Famillia lui imi răspunde de fidelitatea sa.

Canosa. — (aparte). Carbonarii!..... 'I affi pretutin-

deni, în palatul Regelui, ca în coliba pescarului. I vomă descoperi pe toți. (tare) Nu cum-va, Cichio, ești și tu un Carbonaro strevestit?

Cichio. — Excellentă, am dat destule probe de devotament către Regele și către Excelența Văstră, și de ură neîmpăcată contra Carbonarilor, ca să nu fiu nici bănuț măcar.

Canosa. — Bine, Cichio. Sunt mulțumit de tine Contesă pe protecțiunea mea. Fii cu privighere; nu te încrede în nimeni. Ai vădită ați pe Aniello?

Cichio. — Viu de la dînsul, Excellentă. Săra și dimineața visitesă regulat închisórea lui.

Canosa. — S'a umilit?

Cichio. — Incă nu, Escellență; cred că s'ar pocăi deca am întrebuintă tortura...

Canosa. — Nu e nevoie, d'o cam-dată. Epistola mea?

Cichio. — Refusă să o dea, Excellentă.

Canosa. — Ce încăpăținare!... Dérú epistola de înaltă trădare?

Cichio. — (dău lu'i uă chărtie) Eat-o, Excellentă. Vedeți la ce grad de perfecțiune a ajuns imitația scripturei, în secolul în care trăim!

Canosa. — (o esaminésă) Intr'adevăr, cei mai buni esperți n'ar putea descoperi plastografia. Dérú pe jidanul banchieru l'ai vădit?

Cichio. — Da, Escellență. La început făcea dificultăți; dérú incredințându-ne că Excelența Văstră ați reluat portofoliul Ministeriului Poliției, a consimțit a vă împrumuta suma d'ua sută mi franci.

Canosa. (a parte) Imi trebuie neapărată această sumă, ca să spionez pe capi Demagogilor prin chiar amicii lor intimi. (tare) Veți dice jidanului să vie mâine cu bani.

Cichio. — Am înțeles, Excellentă.

Canosa. — Ce ai găsită asupra lui Aniello?

Cichio. (îi dă unû portofoliû). Numai acestû portofoliû, Excellență

Canosa. (răsfoindu'lu) Poesii! A! éttă ș'unû portretû de femeie... (pune portofoliulû șe masă). Cunoscî tu acéstă femeie?

Cichio. — Nu, Excellență.

Canosa. — Ține acestû portretû; mâine veî afla numele și locuința femeii aceștia.

Cichio. — Prea bine, Excellență.

Servitorulû. — (anuncîă) Signorû Puebla!

Canosa. — Să intre! (luî Cichio) Du hărtia acésta în cabinetulû meû (îi dă scrissórea plastografă) — (Cichio esse).

SCENA III.

Canosa și Puebla.

Canosa. — Bona sera, Puebla! (îi întinde mâna).

Puebla. — Vă felicitû, Principe, pentru redobêndirea portofoliulû Ministerulû Poliției.

Canosa. Îți mulțumescû. Ia unû scaunû, și să vorbimû (ședû amênduoî.)

Puebla. — Éccă-ne în fine ajunși la ținta dorită. Lovindû mereû, calomniindû mereû, capacitatea s'a întunecatû, virtutea s'a deconsideratû. Carbonariî suntû demoralisați și învinși. Regele înaintédă spre Neapole cu armata de invasiune; în fine, Restaurația a triumfatû.

Canosa. — Nu putea fi alt-felû. Pe câtû este de ușorû a face în Italia și în Francia uă revoluțiune, p'atâtû este de greû a o organisa ș'a o menține. Voi, anarchistilorû, aveți talentulû necontestabilû d'a dărîma; numai diplomația însă pôte crea. Ieri Carbonariî dictau legi Parlamentulû, ș'ar fi pututû resturna chiar dinastia burboniană, ș'a proclama Republica; dérû desbinările și neconsecințele lorû 'î aû slăbitû, 'î aû desconsideratû; și ađî suntû învinși pe deplinû.

Puebla. Divide et impera, ȕice Machiavel.

Canosa. — La începutu, Carbonariu fură republicanu ca sę placă poporulu; apoi napoleonistu, ca sę combată pe Austriaci; apoi burbonistu, ca sę combată pe legitimistu; Diplomația 'i a dejucatū pe deplinū.

Puebla. — Cu ajutorulu nostru, Principe.

Canosa. — Apoi, unii intęllegę libertatea ca Iacobiniu din Francia dela 1793; alții voiau fracționarea Italiei în atâtea guvernamente federative cāte provinciū suntū; alții cereau chiar legea agrariă, dupe cum o visasseră Grachiū, acum duoę miū de anni. — Apoi în armatā, fie-care Carbonaro voia a menține gradulu ce 'lū avussesse în Vente. Toți sę credę generali, nici unulū soldatū. Desbinare între capi, gelosie între provinciū, anarchiā pretutindenī. Nu e dęrū de mirare cā armata republicanā, forte de 25 miū soldați, din care mare parte junī entusiasmați și veterani albiți sub stęguri, sę fi fostū pe deplinū invinsă.

Puebla. — În fine, Principe, cată a mărturisi cā pressa demagogicā a preparatū tęrręmulū Restaurațiunii ..

Canosa. — Cu tōte acestea pressa demagogicā trebuie s'amuțescă sub nuoulū regimū, seū sę devie instrumentulū Guvernulu.

Puebla. — Nu vę intęllegū, Principe.

Canosa. — Mę esplicū. M'amū servitū de pressa anarchicā, ca d'unū instrumentū, spre a restabili ordinea legalā; uā datā scopulū ajunsū, instrumentulū trebuie sfărămatū. Anarchia în politicā este ca veninulū în medicinā; puținū, profită; multū, distruge.

Puebla. — 'Mī-ai datū parola, Principe, cā voiū figura în nuaa combinațiune ministerială... 'Mī-amū compromisū și onórea și viața în ochii Carbonarilorū...

Canosa. — (ride) Voi abia sunteți possibili în revoluțiune; credeți cā puteți fi possibili sub Restaurațiune? În care parte din lume vędutați pe demagogi la putere dupe uā Restaurațiune, fructū allū invasiunii, allū res-

bellului civil, s'eu allu unei conspirațiuni militare? Revoluționarii de felul tău pot veni la putere, însă numai după uă Revoluțiune, s'eu dupe uă conspirațiune; însă și atunci nu se pot manține la guvernul de cât puține zile, elementul lor fiindu desordinea, pe când guvernul în genere este ordinea.

Puebla. — Așa d'eu, eu și amicii mei?

Canosa. — Allegeți: orî membrii ai poliției secrete, oî diaristi guvernamentali, s'eu emigrați politici.

Puebla. — (aparte). Pentru a doua oră sunt dejucați! (tare) Voi continua rolul început.

Canosa. — Eată ce va să dică a fi diplomat!... Cu modul acesta, Puebla, poți avea șanse a veni mai târziu la Ministeriu. (aparte). Vorbă să fie!

Puebla. — Mai am să primesc, Principe, două părți din trei din banii ce am contractat cu Excelența Voastră....

Canosa. — (cu impaciență) Când voi avea, voi plăti.

Puebla. (aparte). A! Vulpe bătrână! Îți voi plăti eu ție cu altă monedă... (tare) Așa d'eu ne-am înțeles, Principe. (se scoldă)

Canosa. — Cum îți vei așterne, așa vei dormi.

Puebla. — Adio, Principe!

Canosa. — La revedere!

Puebla. — Contesă pe concursul meu. (a parte). De m'oi prinde ș'a treea oră, să'mi taie nasul, (e se infuriat).

Canosa. — (sună clopoșellul și Cichio intră) Spionésă pe pe Puebla și pe amicii lui intimi.

Cichio. — Am înțeles, Excellență.

Canosa. — Imi vei raporta în fie-ce di toate mișcările lor.

Cichio. — Servitorii lor sunt spioni ai poliției secrete.

Canosa. — Bine.

Servitorul. — (anunță) Doctorele Spinosa.

Canosa. — Să intre!

SCENA IV.

Canosa și Spinosa.

Canosa. — Ei bine, dottore? Ce te-ai făcutu de dece dle de cându nu te-amu mai vëdutu? Ai esaminatü p'Aniello?

Spinosa. — Te ai servitü cu mine ca d'unü instrumentü, ca së comitü uă crimă. Acësta nu e lealü, principe.

Canosa. — Essageređi lucrulü, dottore. Mi s'a spusü că Aniello e esaltatü, și amü voitü a më încredința de adevëru prin Domnia ta.

Spinosa. — Unde l'ai ascunsü?

Canosa. — Asta este secretulü meü, dottore.

Spinosa. — Și care e crima lui?

Canosa. — Ți-amü mai spus'o odată, mi se pare.

Spinosa. — Eï bine! Nu! Nu pôte fi de cređutü acësta. Crima lui Aniello este curagiulü opiniilorü sële politice; este combatterea politicii D-tëlle, greșită, dupe părerea lui; chiar dacă acea combattere ar fi fostü lipsită de tôte regulile buneï cuviințe, răsbunarea este prea aspră, este barbară. Permite-mi a 'ți-o spune, cu francheța ce më caracterisă; este chiar nedemnă de unü gentlemanü .. (se primblă supërat).

Canosa. — (irritatü). Dottore, uiți cu cine vorbesci? Décă n'ași respecta përulü D-tëlle cellü albü, decă ași uita că ești mediculü familieï melle de 20 de anï, și că 'ți suntü datorü chiar viața fiului meü, pe care în duoë rînduri l'ai scăpatü de la mörte, în minutulü acesta nu ai fi aici.

Spinosa. — (incrucișandü brațele, së opresce în fața lui Canosa). Și unde ași fi, më rogü?

Canosa. -- Acolo unde ai făcutü cunoscința cu Aniello.

Spinosa. — (cu ironie). Iți mulțumescü! Află, Principe, că Carbonariï, de și învinși, suntü încă tari; și, cu tôte

errorile lor, mâine vor fi triumfători; căci astă-felū o voiescū însuși Despoși.

Canosa. — Cum se vede esei și tu Carbonaro?

Spinosa. — Află, Principe, că uă umilire ca cea impusă lui Aniello ridică, nu degradă victima; iarū adversarii voștri politici n'o potū uita lesne.

Canosa. — Dottore, decă n'ași sci că ești originalū...

Spinosa. — Află, Principe, că Acția produce Reacția. Gândesce-te la mama lui Aniello. Facū appelū la inima D-telle de părinte... Gândesce-te în fine la fiulū D-telle, căruia 'i lași unū nume...

Canosa. — (bătându din piciorū). Spinosa! Acésta este ultima insultă ce 'ți toleresū în casa mea și în presința mea.

Spinosa. — A spune adevărulū cellořū puținți este a'i insulta! (șede josū, indignatū).

Canosa. — Ascultă, Spinosa. Sciī câtū iubescū pe fiulū meū. Eī bine! Decă Albertū arū fi comisū crima lui Aniello, tu, ministrulū poliției, ce ai fi făcutū?

Spinosa. — Impossibilū ca Aniello să fi comisū crima ce i se impută.

Canosa. — Și cu tôte astea a comisū acea crimă; ellū a scrisū amiculū sēū Michel uă epistolă cu cuprinderea următoare: «M'amū informatū că Regele va intra în Neapole incognito. Figura lui 'ți-e bine cunoscută; întempină'lū cu amicii noștri, în costumū de sătenī, la porțile Neapolei; și d'odată cu buchetele, presintați'i și stilettele Carbonarilor. Trebuie esemple ca cellū de la 1648 și 1793 pentru regii sperjuri.»

Spinosa. — Fabulă, Principe!

Canosa. — Dērū scriptura lui din epistolă sémănă ca duoē picături cu scriptura din acestū portofoliū..... Voiesci se veți acea epistolă?

Spinosa. — Dērū, pentru Dumneđeū, Principe, bunulū simțū spune, că unū omū intelliginte ca Aniello, și onestū ca dēnsulū, n'avea nevoie a scrie asemenea lucruri

comprometabile unui amic intim, pe care-l vedea în totu minutul.

Canosa. — (aparte). Ară avea dreptate înaintea Juriului.

Spinosa. — Numai ună neamică personală allă lui Aniello, fără animă, fără caracter, fără conștiință, a putut să se răsbune de dânsul cu modulă acesta infamă...

Canosa. — Dără identitatea scripturei?

Spinosa. — Esperți dibaci și conștiincioși ară putea descoperi plastografia. Principe, făcū uă propunere: ună schimbū de epistole compromitabile, din care numai una de sigurū e plastografă, după părerea mea.

Canosa. — Nu te înțelegū.

Spinosa. — Aniello 'mă a spusū adevărata causă a arestării sēlle. Ellū posedă uă epistolă a D-tēlle autografă către Regele, forțe compromitabilă pentru D-ta.

Canosa. — Fanfaronadă de poetū! 'I amū trāmisū respunsū s'o publice, decă o posedă.

Spinosa. — Și cine ar avea ađi curagiulū să o tipărescă? Așa dără refusi?

Canosa. — Regele este infuriatū contra acellui miserabilū.

Spinosa. — Mă voiū adresa dără eū la Regele. Sperū în fine a putea convinge pe Rege că, după uă revoluție ca ceea dela Julie trecutū, făcută numai de Carbonari, ș'allū căruia rezultatū a fostū uă constituțiune atātū de liberală, Regele, în interessulū tronului ș'allū dinastiei, trebuie să menajese pe Carbonari, respectāndū cellū puținū parte din libertățile publice, și mai allesū libertatea individuală.

Canosa. — Carbonariū vorū fi striviți, dottore; o cere instinctulū de conservare allū dinastiei burboniane, la care trebuie să fie toți adevērații Napolitani. Cātū despre libertățile publice, le amū putea mănține pe tōte, fără témă d'ua nouă Revoluțiune.

Spinosa. — Mă 'ndoescă.

Canosa. — Iți voiă proba că acésta e posibilă; și éttă cum. Totulă atárnă de la applicarea legiloră. ..

Cellă mai mare principiū allă timpiloră modernă, *suveranitatea poporului*, basa instituțiilor liberale, se pôte scamota ușorū d'unū diplomatū ca Talleyrand, în folosulă celloră interesăți.

Spinosa. — Suntă curiosă a cunósce acéstă mecanismă.

Canosa. — Mecanismulă e simplă. Regele, în virtutea dreptulă ce'i accordă Constituțiunea, formédă Ministerulă, din Cameră saă afară din cameră.

Spinosa. — Așa este.

Canosa. — Ministrii numescă pe guvernatori de provincii; guvernatori numescă, sub formă de allegere, pe Deputăți și pe Senatori... Eată puterea legislativă la ordinele puterii esecutive. Puterea judiciară? Atárnă direct de puterea esecutivă, care numesce pe Magistrați, și chiar pe cei inamovibili, dela care se pôte lua asigurări de supunere... Ast-felū equilibrulă celloră trei puteri alle Statulă devine în realitate uă ficțiune.

Spinosa. — Politică de Machiavel.

Canosa. — Pe care aū applicat'o și Carbonari în scurtulă timpū câtū aū statū ei la putere. În politică, ținta justifică mijlócele: maximă pe care Carbonari aū combătut'o numai cândū n'aū fostū la putere

Spinosa. — Dér pressa? Fi-va și ca liberă?

Canosa. — Și pentru ce nu? Guvernulă va avea și ellū foile sélle, oficiale și officiöse, liberale și conservatóre; apoi, cu gratificații, cu decorații, cu funcțiuni și cu concessiuni, și la nevoe cu avertismente și cu processe de pressă, astupăm gura celloră nemulțumiți, celloră esaltați și celloră ambițioși

Spinosa. — Dérū poporulă?

Canosa. — Poporulă? Uă turmă de oi! Pe Lazzaroni îi impacă cu pâine și cu spectacule, ca Cesarii Romei

plebea romană; comersanților și industrialilor le acordă ore-care prerogative, și esci mai totu-d'a-una siguru de concursul lor. Pe Carbonari îi intimidese cu bastonada, și'i puî în conflictu cu Calderariî. Poporul? Inmorantă și ingrată, după uă și de triumf, lasă sceptrul pre mâna unui ambițios ca Cromvel. Poporul? Sacrifică, fără scrupulă, apărătorî ca Danton. Poporul? Uă turmă de oi, cum amă disă, pe care o splotesă totu-d'auna, în profitul seă, cellu mai dibaciă seă cellu mai forte.

Spinosa. — Dêră cându poporul se va lumina? Cându Leul se va destepta?

Canosa. — Ceî chemați a lumina poporul aū interesă a'lū ține în întunerică, saū a'i falsifica bunul simțu, spre a'lū putea splota în folosul lor. Dottore! Libertatea ar triumfa definitivă dacă Demagogia n'ar uccide Democrația, prin licența preseî prin escesele sêlle, prin exclusivismul seă.

Spinosa. — La acêsta aî cuvêntu. Demagogia nasce Tirania. Cu tôte astea, libertatea va triumfa de sigur, Principe. Reforma lui Luther și reforma filosofilor aū produsă revoluțiunea cea mare, care a dărîmată feudalismul; ea s'a desconsiderată însă prin terrôre; însă terrôrea albă a Burbonilor, a egalată terrôrea roșie a Iacobinilor; și va produce în Francia mari tulburări, peste puçină; apoi politica de basculă, pe care o prevêdă, va produce în statele constituționali revoluțiunii cari se voru întinde peste tótă Europa; și multe tronuri voru fi derâmăte, mulți tiranni voru mânca pâinea esilului!

Canosa. — Tiraniî omenirii nu suntă tocmai Despoții, de de cari te plângi; suntă lăcomia și egoismul, cari facă pe omă sclavulă interessului ș'allă pasiunelor; p'acêsti tirani, deca poți, smulge'i din inima omului; atunci, și numai atunci, pôte va fi assigurată triumfulă Libertății.

Spinosa. — Prin cultură și educațiune, Democrația va triumfa; iar prin Democrație, omul va deveni demn.

de cele trei mari principii, înscrise pe stindardul marelui
Revoluțiunii dela 1789: *libertate, egalitate, fraternitate*¹⁾.

Unu servitoru. — (anunțându) Contessa Diamantini.

Canosa — Să poftéscă!

SCENA V.

Cei de susu, și **Contessa Diamantini.**

Contessa. — Vă salutü, principe.

Canosa. — Bine ați venitü, Contessă. (îi întinde mâna)
Vă recomandü pe dottorele Spinosa. (lui Spinosa) D-na
Contessa Eleonora Diamantini.

Contessa. — (întindëndü mâna lui Spinosa) Suntü fericită,
signior dottore, a face cunnoscința D-le.

Spinosa. — Și eü nu mai puçinü, Dómnă Contessă.

Canosa. — (dândü unü fotoliü) Ședeți, Contessă. (ședü toți)
La ce vă potü servi?

Spinosa. — Póte că presința mea?... (se scólă).

Contessa. — Din contra, signior dottore, îmi faceți
plăcere a șede; póte veți bine-voi a mă ajuta ca să
înduplecămü pe Principele de Canosa a face uă faptă
bună. (lui Canosa) Este uă femee care a servitü dece anni
în cassa părinților mei; ea are unü singurü copillü,
protegeatü de mine, și care este implicatü în Revolu-
țiune; numele sčü este Aniello.

Spinosa. — Aniello?!!

Canosa. — Aniello?!! Poetulü-publicistü?

Contesa. Ellü însuși, Principe.

Canosa. — Illü cunoscü... Unü esaltatü!...

Spinosa. — Unü june onestü, înainte de tóte.

Canosa. — Prin scrierile lui m'a espusü la dispre-
çulü publicü și la pumnalele Carbonarilorü.

¹⁾ Dialogulü din acéstă scenă este (stractulü operei anonime ce a ap-
părütü în Bruxelles la 1865 „*Machiavel au XIX siècle.*”

Spinosa. — (aparte) Pe care le meriți.

Canosa. — Intre altele, a făcută uă satiră mușcătore, publicată în fôea sa, **Tribunulu poporului**, și în care face allusiune la alianța mea cu Puebla. Permiteți să v'o citescă, Contessă. (luându uă gazetă după masă, citește tare și rar).

LA DUOI EROI.

Eată duoī eroī,
 Illustrii amēduoī!
 Unū Machiavelū
 Ș'unū Policinelū;
 Amēduoī d'uă viță
 Cum și d'uă credință;
 Actorī fôrte rarī,
 Saū saltimbancī marī;
 Unulū esaltatū,
 Altulū diplomatū;
 Unulū, capū de bravī;
 Altulū, capū de sclavī;
 Iar cellū diplomatū
 Ađi a dejucatū
 Pe cellū anarșicū.
 Sic, Puebla, sic!

Spinosa. — (aparte) Minunată!

Contessa. — Dêrū numele vostru, principe, nu figurésă într'acéstă epigramă.

Canosa. — Allegoria, Contessă, e prea transparente... Dêrū să vedemū, ce potū face pentru protegeatulū D-le?

Contessa. — Sê'lū liberați de la închisóre, principe, pe garanța mea.

Spinosa. — (aparte) Fi-va ea mai norocită de câtū mine?

Canosa. — Regretū, Contessă, că nu vê potū servi: este implicatū într'uă conspirațiune contra vieței Regelui.

Contessa. — Aniello conspiratorü contra vieței Regelui?!!

Canosa. — Posedü, Contessă, proba inaltei sêlle trădării, pe care, daca voiți, v'o potü arăta îndată.

Contessa. — Suntü curiósă.

Canosa. — Permiteți a v'o adduce. (esse)

SCENA VI.

Contessa și Spinosa.

Contessa. — Signior dottore, cređi D-ta ceea ce spune Principele?

Spinosa. — Mă îndoescü, Contessă.

Contessa. — Și eü asemenea... A! cum mă dóre capulü! Esü puținü în balconü să mă răcorescü (esse în balconü)

Spinosa. — Suntü prea curiosü a vedea epistola în chestiune.

(S'aude din balconü unü flueratü semnificativü; apoi Contessa revine pe scenă, după uă lipsă de câte-va minute).

Contessa. — (aparte) Semmalulü s'a datü.

SCENA VII.

Cei de susü și Canosa.

Canosa. — (presintăndü Contessei uă hărtic) Eată, Contessă, proba flagrantă a crimei lui Aniello, protegeatul D-tale. Comparați, vă rogü, scriptura din acéstă epistolă cu scriptura din acestü portofolliü (ia portofolliulü după masă și'l presintă Contessei). Nu este așa că assemănarea este frapantă?

(Contessa esamină cu atențiune epistola din portofolliü).

Contessa. — (presintându-lui Spinosă portofoliul și epistola) Cum vi se pare, signior dottore?

Spinosă. — (esaminându-le cu atențiune) Témă 'mă e că este plastografie.

Contessa. — Se crede, Principe, că imitația scrip-turei a ajunsă, în secolulă acesta, la unū mare gradū de perfecțiune.

Canosa. (aparte) Sfidū orī ce esperți a putea descoperi falsulū.

Spinosă. — Impărtășescū și cū opiniunea Dómnei Contessei.

Contessa. — Principe, în considerația amicitiei D-v. cu reposatulū tată-meū, în considerația etății lui Aniello, a împrejurărilor în care s'a aflatū, a mamei s'elle, allū căria ellū e singurulū sprijinū, vă rogū, ertați'lū.

Canosa. — Imposibilū, Contessă!

Contessa. — A'ī face din Aniello unū amicū, ceca ce ar fi din parte-vē unū actū de înaltă politică.

Spinosă. — Unescū și eū, Principe, ruga mea la a Dómnei Contessei.

Canosa. — Imposibilū, Contessă! Imposibilū, dottore! Regele este infuriatū contra lui Aniello. Trebuescū e-simple pentru a terrorisa pe cei ce cutésă a attenta la viața Regelui.

Contessa. — (aparte) Merită sórta lui.

Spinosă. — (care în timpulă acesta resfoia portofoliulū) Pă-catū d'acestū june! Are unū talentū necontestatū pentru poezie. A! eată una... Imi dați voe s'o citescū?

Canosa. — Citesce, dottore; ne vomū amusa.

Spinosă. — O! fórte multū, vă asigurū... (citesce rarū și tare.)

ȘERPELE ȘI FEMEEA

SAU

CINE E MAI TARE?

Uă biată omidă,
 Saū uă crisalidă,
 Rodea iarba verde;
 Vrabia o vede,
 Și pe nesimțite
 Hap! ca o înghite;
 Inșă unū Erette
 Din sborū se repede,
 Vrabia răpescce
 Și la cuibū pornescce.
 Aci vênătorulū mi țilū aștepta;
 Pac! și carnivorul în valle plumba.
 Vênătoru-alérgă passérea să ia;
 Dér calcă p'unū șérpe ce'n iarbă pândea;
 Șérpelle illū mușcă, vênătorulū móre;
 Șóca'i, desperată, jură resbunare;
 Șérpelui ca pune în iarbă uă cursă;
 Și în cursă, lapte, ce servă de mursă.
 Șérpele-apucată
 Este torturatū.

MORALA.

Adesca în lume omulū cellū mai bravū,
 Ce se crede tare, este cellū mai slabū.

Canosa. — Nu e urită; într'adevărū, are talentū protegétulū D-téle, Contessă.

Contessa. — Așa dérū, principe, refusi?

Canosa. — Refusū categoricū, Contessă; și se nu mai vorbimū d'acésta.

Contessa. — Prea bine!

(Contessa tușese tare; și la acestu semnal, se aude afară sgomot de arme).

Canosa. — Ce însemnăță acestu sgomot? (trage clopoțellul.)

SCENA VIII.

Cei de sus, **Aniello** și **Michel**.

(Aniello și Michel, în costumul de Carbonaro descris la finele acestei scene, se opresc la ușă, ca două sentinelle).

Canosa. — (surprinsu) Tu, aci?!!

Spinosa. — Aniello!!!

Contessa. — (a parte) Plăcută surprisă pentru Canosa!

Aniello. — Eă înșumă, Domnule Ministru allu poliției.

Canosa. — Și cel-altu? (arată pe Michel)

Aniello. — Michel, amicul meu.

Canosa. — Și cu ce ordinu sunteți voi aci?

Aniello. — Michel, din ordinul meu; și eă, din ordinul D-lui Ministru allu poliției. Eată'lă. (i dă o hărtie)

Canosa. — (esaminând'o) Sigiliul meu! Scriptura mea! Semnătura mea! Ce însemnăță acésta? (citesce) «D-lui Comandantă allu fortăreței Santa-Elma. Trămite îndată la ospelulă meu pe prizonierulă Aniello, însoțitū d'unū oficerū și de căți-va soldați căllări din citadellă

Ministru poliției, Principele de **Canosa**.

(mototolesce hărtia, și fixésă pe Aniello și pe Contessa,)

Spinosa. — Așa dér D-nu Ministru allu poliției ne prepara uă surprisă? Vă felicitū, Principe, de ideea îngeniosă ce ați avutū.

Canosa. — (înfuriatū) Plastografie! Trădare!

(sună clopoțellul; dér nimeni nu vine)

Contessa. — Principe de Canosa, nu va fi ore și a-

cestu ordinu eşitu din fabrica din care a eşitu epistola lui Aniello de înaltă trădare?

Canosa. — Dêrû nu vine nimeni? (sună clopoşellul cu furie) O! dêrû asta e prea multû. (Se duce de deschide uşa, şi rămâne immărmurită la vederea a şeece Carbonari, ce staû cu pumnalele rădicate. Costumulû lorû este: în capû, caschete cu pană tricoloră ca eşarpa; tunică scurtă, avëndû pe pieptû desinatû în albû unû pumnalû ş'o secure, încrurişete; pantalonî strămşi, băgaşi în cisme lungi; la brîu cu eşarpă tricoloră (roşin, negru şi albû); la spate, carabină scurtă; la cingătore, unû pistolû ş'unû pumnalû. — La vederea lorû, Canosa se retrage spăimântatû)

Aşa dêrû suntû arestatû în cassa mea?

Spinosa. (aparte) Cam aşa unû lucru.

Contessa. — (cătore Aniello şi Michel) Aşteptaşi afară.
(ei essû, închidëndû uşa.)

SCENA IX.

Canosa, Spinosa şi Contessa.

Canosa. — Ce însemnésă acêsta, Contessă?

Contessa. — Acêsta însemnésă, Principe, că Carbonarismulû învinsû e mai forte de câtû Despotismulû învingătorû.

Spinosa. — Tocmai ceea ce gândemû eû adineaori; dêrû nu credemû că va fi aşa curëndû.

Canosa. — Sciî, Contessă, că, la unû semnalû datû, aşî putea să vè arestesû pe toşi?...

Contessa. — Amû luatû tôte măsurile de apërare. Rolurile s'aû schimbatû: escî prisionierulû meû.

Canosa. — Aşa dêrû D ta escî autorulû acesteî comedii?

Contessa. — Dramă, nu comedie, Principe.

Splrosa. — (aparte) Şi încă ce dramă!

Contessa. — Putemû să te ommorû, dêrû n'amû voitû;

pentru că 'ți a servitū norocu ca Aniello să nu móră; și pentru că în ordinea socială tiranii suntū cam trebuincioși, ca furtunele în ordinea Naturei: furtunele curăță atmosfera de miasmele veninate; tiranii provócă revoluțiuni prin cruđimile lorū. Revoluțiunea din Neapole din anul trecutū ai provocat'o D-ta, principe de Canosa, cu banda D-le de assassini.

Canosa. (infuriatū) Amū perdutū răbdarea, Contessă.

Contessa. — (făcēndu'ī semnū să ședă) Ședī, și ascultă. Peste pučiniū cruđimele Vóstre vorū provoca uă nua revoluțiune; poporulū, în lipsă de cultură, trebuie să simțā în cósta lui baionetta mercenarului și pumnalulū Calderarului, pentru ca să se deștepte, și să restórne pre tiranniū sēi.

Spinosa. — (aparte) Sublimă femee!

Canosa. — Ai terminatū?

Contessa. — Amū terminatū.

Canosa. — (arătāndu'ī ușa) Puteți pleca.

Contessa. — Inainte d'a pleca, priimesce acēstā epistolă dela fiulū D-tale. (ii dă uă epistolă).

Canosa. — De la fiulū meū? (.itesce) «Suntū prisnierulū Carbonarilorū. Mi se spune c'ar fi uă vendettă, «în schimbulū altei vendette ce D-ta ai fi esercitatū asupra poetului Aniello. Fiindū ast-felū, ințelegi posițiunea mea.

„Albert de Canosa.“

(aparte). Unū semnū convenționalū din parafa semnăturei lui Albert mă incredințesă că este însăși scrip-tura lui.

Contessa. — Sperū că cellū pučiniū acēsta nu e plas-tografie...

Spinosa. — (aparte). Legea talionului: dinte pentru dinte.

Canosa. — Ei bine! Contessă, scopulū 'ți este ad-junsū. Aniello e liberū. D-ta ești triumfătoare. Ce'ți mai folosesce arestulū fiulū meū?

Contessa. — Ce'ți folosia D-tale arestulū fiului meu?

Canosa. — Aniello, fiulū D-le?!!

Contessa. — Negreșitū.

Spinosa. (aparte). O cređū fără probe.

Canosa. — Dacă ași fi sciutū...; dērū este implicatū intr'ua conspirațiune...

Contessa. Mai sustii acéstă minciună?

Canosa. — Contessă, mă insulti... (aparte) Turbesū.

Spinosa. — (aparte) Critică pozițiune pentru Canosa!

Contessa. — Trei țille a ședutū Aniello în spitalulū de nebunī; merita ellū acéstă pedépsă?

Canosa. — Suntū suppusū unū interrogatoriū?

Contessa. — Negreșitū; suntū judele, și eșci culpa-bilulū.

Canosa. — Nu'ți recunoscū acestū dreptū.

Contessa. — Adio! (plécă spre ușă)

Canosa. — (oprind'o) Oprește-te, Contessă. Recunoscū că eșci cellū mai tare; mă supuiū forței maiore.

(Contessa revine la loculū seū.)

Spinosa. — (aparte) Orgoliul lui Canosa este umilitū!

Canosa. — (aparte) 'Mī veți plăti scumpū acésta.

Contessa. — Rspunde, principe de Canosa; merita Aniello a fi închisū în spitalulū de nebunī?

Canosa. — (aparte) De voiū mai pune odată mâna pe dânsulū...

Contessa. — Merita Aniello a fi închisū în suter-rana dela Santa-Elma?

Canosa. (aparte) Sperjurū Comandantū, imi veți plăti scumpū trădarea ta!

Contessa. — Signior dottore, în consciință, merita Aniello assemenca pedépsă, pentru că, ca tribunū allū poporului, 'și-a îndeplinitū sarcina cu curagiū și dem-nitate?

Spinosa. — În consciință, D-na Contessă, nu merita.

Canosa. — Și ellū? Suntū dērū toți înțeleși?

Contessa. — Principe de Canosa, dece țille a suf-

feritū fiul meū într'ua sutterrană unū arestū nedreptū ;
 dece ɗille va sufferi, pe bună dreptate, fiulū D-tale unū
 arestū, totū într'ua sutterrană.

Canosa. — Intr'ua sutterrană! dece ɗille !

Spinosa. — Grație, Contessă !

Contessa — Imi trebuie garanții, signiorū dottore.

Ganosa. — Parola mea, Contessă.

Contessa. — Póte cine-va conta pe parola lui Canosa ?

Canosa. — Contessă, abusesi de forța D-le...

Contessa. — Singurū ai deconsideratū și parola și
 jurămēntulū D-le.

Canosa. — Contessă, mă umilesci prea multū.

Contessa. — Omulū se degradă seū se ridică prin
 propriile sēlle fapte. (cātre Spinosa) Signiorū dottore, iei
 D-ta pe garanță pre principele de Canosa ?

Canosa. — (infuriatū) Contessă... destulū !... Amū pier-
 dutū cu totul răbdarea.

Spinosa. — Dómnă Contessă, cândū încrederea lip-
 sesce, orī ce cuvinte suntū de prisosū; sperū însă că a-
 césta 'i va servi de lecțiune. (aparte) Lupulū își lepădă
 pērulū, nu însă și réua deprindere.

Canosa (aparte) Și ellū mă umilește ? Imi voiū res-
 buna de voi toți...

Contessa. — Ei bine, signior dottore, D-ta ai parola
 mea că, peste dece ɗille, începēndū de mâine, principele
 de Canosa va putea îmbrăcișa pe fiulū seū.

Spinosa. — Iți mulțumescū, D-nă Contessă, din par-
 tea unū părinte nenorocitū; dér, te rogū, ca cellū pu-
 ținū Albert să nu'si facă arestulū într'ua sutterrană.

Contessa. — Veī fi satisfăcutū, signior dottore...

Spinosa. — Iți mulțumescū, D-nă Contessă, de încre-
 derea ce'mi arăți.

Contessa. — Inșă cu condițiunea ca Principele se'si
 ție parola, cellū puținū în astă împrejurare; alt-felū, nu
 respondū de viața fiului seū. Adio, Principe ! Și nu uita
 că libertățile publice potū fi unū minutū năbușite saū

scamotate, nici odată însă nimicite; prin urmare, libertatea este totu-d'auna triumfătoare, cându cuțitul tiraniei ajunge la osulă poporului.

Canosa. — (in ironie) Voiă sci să profită de consiliile D-le, Contessă.

Contessa. — (dându mâna lui Spinosă) Adio, signioră Spinosă.

Spinosă. — Omagele melle respectuöse, illustră Contessă ! (Contessa esse).

E! Principe! cine e mai tare? Mi se pare că femeea, simbolulă poporului.

Canosa. — Vomă vedea îndată.

(se repede la ună perete, și împinge ună ressortă, mascată în acellă perette, care face să se audă d'afară ună sunnetă de clopoțellă. — Indată intră ună Carbonaro armată.)

SCENA X.

Ceī de susă și **Carbonaro.**

Carbonaro. — Ce dorește D-nu Ministru?

Canosa. (infuriată) Iarăși voi?

Carbonaro. — Negreșitū: esci arestatū pêne mâine diminéță, din ordinulă Dómnei Contessei.

Canosa. — Afurisită femeie!

Spinosă. — (care în timpulă acesta sta estasiată) Și eă, amiculă meă?

Carbonaro. — Dumnéta esci liberū, signiorū dottore.

Spinosă. — Mulțumescū D-nei Contessei.

Canosa. — (arătendū ușa Carbonarului) Destul... Eși...

Carbonaro. — (aparte) Tigrulă în colivia de feră! (esse)

SCENA XI.

Canosa și Spinosa.

Spinosa. — Ast-felū respectezi, principe, cuvântulū D-le de onóre? Mai încrede-te altă dată în parola Prinçilorū! Adio, principe de Canosa!

Canosa. — (care în timpulū acesta se primblă furiosū) Dutte la Dracu, bētrînū esaltatū!

Spinosa. — Mē ducū în Elveçia, nu la Dracu; căci în Neapole numai pôte fi nimeni în sigurançă sub unū Ministru allū poliçiei ca Canosa.

Canosa. — Nicī în gaură de șérpe nu veçi scăpa de mine.

Spinosa. — Vomū vedea; și pēnē a nu ne despărçi, ține bine minte acēsta:

Nicī uă faptă fără plată. (esse)

Canosa. — (amenințēndū cu pumculū) Nicī unulū din voi nu'mī veçi scăpa din mâna mea... (pausă) Dér Albert? (se trintesece pe fotollū, și rédimă capulū de mână).

A! fiulū meū! fiulū meū!

(CORTINA CADE)

FINE.

CRITICA ACESTEI PIESSE.

După prima reprezentare a *Carbonarilor*, a apărut în *Reforma* și în *Telegrafu*¹⁾ o critică a acestei piesse, pe care credem de datorie a o reproduce aci, în interesul artei dramatice.

D. N. Popescu, cunoscut publicului prin nuvelele sille istorice, atât de interesante, cari figurésă prin *Calendare*, și mai ales prin *critica theatrală*, cu care aduce mari servicii teatrului, D. Popescu dicea despre *Carbonari*, în *Reforma* dela 10 Decembrie 1872:

»Juoi, la 7 currentu, se jucă piessa intitulată «*Carbonari* sau *luptele politice*,» dramă în 3 acte, de D. C. Aricescu.

«Intrigă bine susținută de la început pêne la fine; o acțiune viue, interesantă, emoționătoare, variată, instructivă, ne complicată și neobositore; nisce peripeții bine succedate și bine legate între dênsele; scene din care artistii pot să profite spre a și desvolta talentele ce posedă; o mulțime de maxime și lecțiuni foarte veritabile, foarte potrivite cu actualitatea, și foarte utile moralității publice; nisce tipuri verisimile și un final mulțumitoru pentru spectatori, și satisfăcătoru moralmente: iată în resumată puține din meritele principale alle operii D-lui C. D. Aricescu.

«Nu este unu capu d'operă, nu este o piessă în care cei ce cată pete în sôre n'ar găsi câte ceva de care s'ar putea agăța; nu are acellu stilu îngămfatu și pretențiosu care să tindă la classicismu; dèră este o piessă care însușesce tôte condițiunile indispensabile unei scrieri teatrale.

---

¹⁾ De ce ôre celledalte diare au păditu tăcerea în privința acestei piesse?

«Nu este coplesită de efecte de scenă; este sărăcuță cum trebuie de processiunii și tablouri spectaculoase; d'érú are acellú nu sciú ce care captivă curiositatea tuturorú, care preocupă imaginațiunea publică, care gonesce câtú colo răcéla și urítulú, care transportă pe spectatori în lumea idealismului, și ficțiunea o transformă în realitate; d'érú are talentulú d'a mișca ănimile privitorilorú, dupe peripețiile prin care trecú eroii ce aú înaintea; este în fine uă veritabilă dramă.

«De și scena se petrece în Italia, de și personagele se vedú că nu suntú române, totuși simplitatea și naturalulú cu care se succede acțiunea, micile imperfecțiuni ce se imputaú de unii pe ici pe colea, și care dispáru înaintea ansamblului, unele esposițiuni camú lungi, după cum susțineau alții, a probatú orí cãruí omú că scrierea este originală, că unú Românú debutantú în scrieri dramatice, d'érú familiarú cu artea d'a scrie, este autorulú acestei compozițiuni.

«Eú, din parte-'mí, illú feliciteseú, îi mulțumescú, și 'lú rogú să cerce a pune pe scenă, totú în același modú, și una din frumósele saú terribilele pagine alle istoriei nóstre.»

Telegrafulú, în No. dela 23—24 Decembrie se esprima ast-feliú în privința acestei piesse:

«Ce a făcut óre succesulú acestei piesse?

«Este bine scrisă și bine jucată; intriga merge crescendo, interessulú asemenea, fiindú interessulú actualității; scenele suntú scurte, acțiunea viué, variată și instructivă; fie-ce vorbă, fie-ce schimbare de scenă, emoționésă publiculú; peripețiile bine succedate, maximele pline de adevérú; în fine, allusiuni transparente, de și scena sě petrece în Neapole, la 1821.»

Subscrisulú, care amú avutú fericirea a edita acéstă operă, sperú c'am satisfăcutú uă curiositate legitimă a publiculú prin tipărirea acestei opere; publiculú o va priimi, credemú, cu plăcere, fiindú uă operă instructivă sub tóte puncturile de vedere.

N. R.... editorú.

